

STAN WOJENNY 1981–1983

ZESZYT 2

PROPOZYCJE ĆWICZEŃ DLA UCZNI
MAŁE PROJEKTY BADAWCZE

Katowice 2021

40.

ROCZNICA
PACYFIKACJI
KOPALNI
WUJEK
1981-2021

Śląskie Centrum
Wolności i Solidarności

STAN WOJENNY

1981–1983

EKI EDUKACYJNE IPN

STAN WOJENNY 1981–1983

PROPOZYCJE ĆWICZEŃ DLA UCZNI
MAŁE PROJEKTY BADAWCZE

40

ROCZNICA
PACYFIKACJI
KOPALNI
WUJEK
1981-2021

Śląskie Centrum
Wolności i Solidarności

KATOWICE 2021

AUTORZY

Eseje historyczne, wybór źródeł, ćwiczenia dla ucznia: dr Kornelia Banaś (IPN Katowice), dr Angelika Blinda (IPN Katowice), Karol Chwastek (ŚCWIS), dr Andrzej Drogoń (IPN Katowice), Michał Dzióbek (ŚCWIS), Aleksandra Korol-Chudy (IPN Katowice), Andrzej Król (Uniwersyteckie I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego w Chorzowie), Michał Łukowicz (Zespół Szkół Plastycznych w Katowicach), Michał Miwa-Młot (IPN Katowice), Ryszard Mozgol (IPN Katowice), Anna Piontek (ŚCWIS), Adrian Rams (IPN Katowice), Sebastian Reńca (ŚCWIS)

Małe projekty badawcze: Andrzej Król (Uniwersyteckie I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego w Chorzowie), Michał Łukowicz (Zespół Szkół Plastycznych w Katowicach)

Koordinacja projektu: **dr Angelika Blinda** (IPN Katowice), **Anna Piontek** (ŚCWIS)

Projekt graficzny: **Krzysztof Findziński, Tomasz Ginter, Łukasz Pogoda**

Projekt okładki: **Sylwia Szafrńska**

Korekta i redakcja: **Monika Rosenbaum**

Skład: **Bogusław Nikonowicz** | nikostudio.pl

Recenzenci: **prof. dr hab. Mirosław Golon, Magdalena Dzienis-Todorczuk**

Zdjęcie na okładce: Czołg przed staranowaniem muru przylegającego do magazynu farb i lakierów kopalni „Wujek” przy ul. Wincentego Pola, 16 grudnia 1981 r. Fot. L. Stankiewicz / ŚCWIS

Autorzy teki edukacyjnej „Stan wojenny 1981–1983” oświadczają, że dopełnili wszystkich należytych starań, aby odszukać autorów i właścicieli wszystkich fotografii wykorzystanych w niniejszej publikacji. Prosimy o kontakt wszystkie osoby, które posiadają informacje o pochodzeniu zdjęć w celu dopełnienia formalności.

Publikację przygotowało Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Katowicach
ul. Józefowska 102, 40-145 Katowice oraz Śląskie Centrum Wolności i Solidarności
ul. Wincentego Pola 38, 40-596 Katowice

ISBN 978-83-8229-387-6 (IPN)

ISBN 978-83-962817-2-2 (ŚCWIS)

SPIS TREŚCI

SZKOŁA PODSTAWOWA

OPOZYCJA POLITYCZNA W LATACH 1976–1980

Ćwiczenie 1	H	12
Ćwiczenie 2	H	15
Ćwiczenie 3	H	18
Ćwiczenie 4	H	19
Ćwiczenie 5	H	21

NARODZINY „SOLIDARNOŚCI”

Ćwiczenie 6	H	22
Ćwiczenie 7	H	23
Ćwiczenie 8	H	24

WŁADZA WOBEC NIEZALEŻNEGO SAMORZĄDNEGO ZWIĄZKU ZAWODOWEGO „SOLIDARNOŚĆ”. LISTOPAD 1980 – GRUDZIEŃ 1981

Ćwiczenie 9	H	25
Ćwiczenie 10	H	26
Ćwiczenie 11	H	27

PRZYGOTOWANIE I WPROWADZENIE STANU WOJENNEGO

Ćwiczenie 12	H	28
Ćwiczenie 13	H	30
Ćwiczenie 14	H	32
Ćwiczenie 15	H	33

SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA W STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 16	H	34
Ćwiczenie 17	H	38
Ćwiczenie 18	H	39
Ćwiczenie 19	H	41

STRAJKI W ZAKŁADACH PRACY. PACYFIKACJA KWK „WUJEK”

Ćwiczenie 20	H	42
Ćwiczenie 21	H	43
Ćwiczenie 22	H	44

OPÓR SPOŁECZNY W STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 23	H	45
Ćwiczenie 24	H	46
Ćwiczenie 25	H	47

KULTURA NIEZALEŻNA – KULTURA W/O/PO STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 26	H	48
Ćwiczenie 27	H	49
Ćwiczenie 28	H	50

SZKOŁA PONADPODSTAWOWA

OPOZYCJA POLITYCZNA W LATACH 1976–1980

Ćwiczenie 1	H	52
Ćwiczenie 2	H ZR	53
Ćwiczenie 3	H ZR	58

NARODZINY „SOLIDARNOŚCI”

Ćwiczenie 4	H	60
Ćwiczenie 5	H	61
Ćwiczenie 6	H ZR	62
Ćwiczenie 7	H ZR	63

WŁADZA WOBEC NIEZALEŻNEGO SAMORZĄDNEGO ZWIĄZKU ZAWODOWEGO „SOLIDARNOŚĆ”. LISTOPAD 1980 – GRUDZIEŃ 1981

Ćwiczenie 8	H	64
Ćwiczenie 9	H	66
Ćwiczenie 10	H ZR	67
Ćwiczenie 11	H ZR	68

Ćwiczenie 12	H ZR	70
Ćwiczenie 13	H ZR	71
Ćwiczenie 14	H ZR	72

PRZYGOTOWANIE I WPROWADZENIE STANU WOJENNEGO

Ćwiczenie 15	H	73
Ćwiczenie 16	H	75
Ćwiczenie 17	H	77
Ćwiczenie 18	H ZR	80
Ćwiczenie 19	H ZR	82
Ćwiczenie 20	H ZR	84

SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA W STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 21	H	86
Ćwiczenia 22	H	87
Ćwiczenie 23	H	89
Ćwiczenie 24	H ZR	91
Ćwiczenie 25	H ZR	93
Ćwiczenie 26	H ZR	97

CENZURA I PROPAGANDA

Ćwiczenie 27	H	99
Ćwiczenie 28	H	100
Ćwiczenie 29	H	101
Ćwiczenie 30	H	102
Ćwiczenie 31	H	103

STRAJKI W ZAKŁADACH PRACY. PACYFIKACJA KWK „WUJEK”

Ćwiczenie 32	H	105
Ćwiczenie 33	H	106
Ćwiczenie 34	H	108
Ćwiczenie 35	H ZR	110
Ćwiczenie 36	H ZR	112
Ćwiczenie 37	H ZR	113

OPÓR SPOŁECZNY W STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 38	H	115
Ćwiczenie 39	H	116
Ćwiczenie 40	H	117

Ćwiczenie 41	H	118
Ćwiczenie 42	H ZR	119
Ćwiczenie 43	H ZR	120
Ćwiczenie 44	H ZR	121

KOŚCIÓŁ WOBEC STANU WOJENNEGO. DZIAŁALNOŚĆ KSIĘDZA JERZEGO POPIEŁUSZKI

Ćwiczenie 45	H	122
Ćwiczenie 46	H	124
Ćwiczenie 47	H	126
Ćwiczenie 48	H ZR	127
Ćwiczenie 49	H ZR	128
Ćwiczenie 50	H ZR	130

KULTURA NIEZALEŻNA – KULTURA W/O/PO STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 51	H	131
Ćwiczenie 52	H	133
Ćwiczenie 53	H	134

REAKCJE PAŃSTW I SPOŁECZEŃSTW NA ŚWIECIE WOBEC WPROWADZENIA STANU WOJENNEGO W POLSCE

Ćwiczenie 54	H ZR	136
Ćwiczenie 55	H ZR	138
Ćwiczenie 56	H ZR	140
Ćwiczenie 57	H ZR	141
Ćwiczenie 58	H ZR	143
Ćwiczenie 59	H ZR	145
Ćwiczenia 60	H ZR	146

PRAWNE ASPEKTY STANU WOJENNEGO

Ćwiczenie 61	WOS	148
Ćwiczenie 62	WOS	149
Ćwiczenie 63	WOS	150
Ćwiczenie 64	WOS	151

REPRESJE STANU WOJENNEGO

Ćwiczenie 65	WOS	152
Ćwiczenie 66	WOS	153
Ćwiczenie 67	WOS	154

Ćwiczenie 68	WOS	155
Ćwiczenie 69	WOS	156
Ćwiczenie 70	WOS	167
Ćwiczenie 71	WOS H	158
Ćwiczenie 72	WOS H	159
Ćwiczenie 73	WOS H	160
Ćwiczenie 74	WOS H	161
Ćwiczenie 75	WOS H	162
Ćwiczenie 76	WOS H	163

KULTURA NIEZALEŻNA – KULTURA W/O/PO STANIE WOJENNYM

Ćwiczenie 77	H HS	164
Ćwiczenie 78	H HS	165
Ćwiczenie 79	H HS	166

POEZJA STANU WOJENNEGO. FORMY, RECEPCJA I JEJ INTERPRETACJE W SPEKTAKLACH TEATRU DOMOWEGO

Ćwiczenie 80	JP	170
Ćwiczenie 81	JP	172
Ćwiczenie 82	JP	173

MAŁE PROJEKTY BADAWCZE

Projekt 1	174
Projekt 2	175
Projekt 3	176

SZKOŁA PODSTAWOWA

OPOZYCJA POLITYCZNA W LATACH 1976–1980

ĆWICZENIE 1

Podziel klasę na pięć zespołów. Każdy z nich otrzymuje do przeczytania jeden z poniższych tekstów:

- Apel do społeczeństwa i władz PRL, 23 września 1976 r. (tekst źródłowy nr 1)
- Apel do społeczeństwa polskiego, 25 marca 1977 r. (tekst źródłowy nr 4)
- Deklaracja wydana w związku z powołaniem (krakowskiego) Studenckiego Komitetu Solidarności, 17 maja 1977 r. (tekst źródłowy nr 8)
- Apel Śląskiego Komitetu Wolnych Związków Zawodowych, 10 kwietnia 1978 r. (tekst źródłowy nr 9)
- Akt powołania Konfederacji Polski Niepodległej, 1 września 1979 r. (tekst źródłowy nr 7)

Po zapoznaniu się z tekstami źródłowymi uczniowie wypełniają tabelę, a następnie na jej podstawie analizują idee przyświecające powstaniu ruchów i organizacji opozycyjnych w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX w. oraz wskazują podobieństwa i różnice pomiędzy nimi.

	KOR / KSS KOR
Tytuł i nazwa dokumentu	
Pełna nazwa ruchu / organizacji	
Data powstania ruchu / organizacji (na podstawie daty ogłoszenia dokumentu)	
Cele i zadania stawiane organizacji i społeczeństwu	
Problemy społeczne, polityczne i gospodarcze w komunistycznej Polsce, na jakie zwracali uwagę działacze	

	ROPCiO
Tytuł i nazwa dokumentu	
Pełna nazwa ruchu / organizacji	
Data powstania ruchu / organizacji (na podstawie daty ogłoszenia dokumentu)	
Cele i zadania stawiane organizacji i społeczeństwu	
Problemy społeczne, polityczne i gospodarcze w komunistycznej Polsce, na jakie zwracali uwagę działacze	

	SKS
Tytuł i nazwa dokumentu	
Pełna nazwa ruchu / organizacji	
Data powstania ruchu / organizacji (na podstawie daty ogłoszenia dokumentu)	
Cele i zadania stawiane organizacji i społeczeństwu	
Problemy społeczne, polityczne i gospodarcze w komunistycznej Polsce, na jakie zwracali uwagę działacze	

	WZZ
Tytuł i nazwa dokumentu	
Pełna nazwa ruchu / organizacji	
Data powstania ruchu / organizacji (na podstawie daty ogłoszenia dokumentu)	
Cele i zadania stawiane organizacji i społeczeństwu	
Problemy społeczne, polityczne i gospodarcze w komunistycznej Polsce, na jakie zwracali uwagę działacze	

	KPN
Tytuł i nazwa dokumentu	
Pełna nazwa ruchu / organizacji	
Data powstania ruchu / organizacji (na podstawie daty ogłoszenia dokumentu)	
Cele i zadania stawiane organizacji i społeczeństwu	
Problemy społeczne, polityczne i gospodarcze w komunistycznej Polsce, na jakie zwracali uwagę działacze	

ĆWICZENIE 2

Na podstawie poniższych fotografii związanych z działalnością opozycji demokratycznej w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX w. wykonaj polecenia.

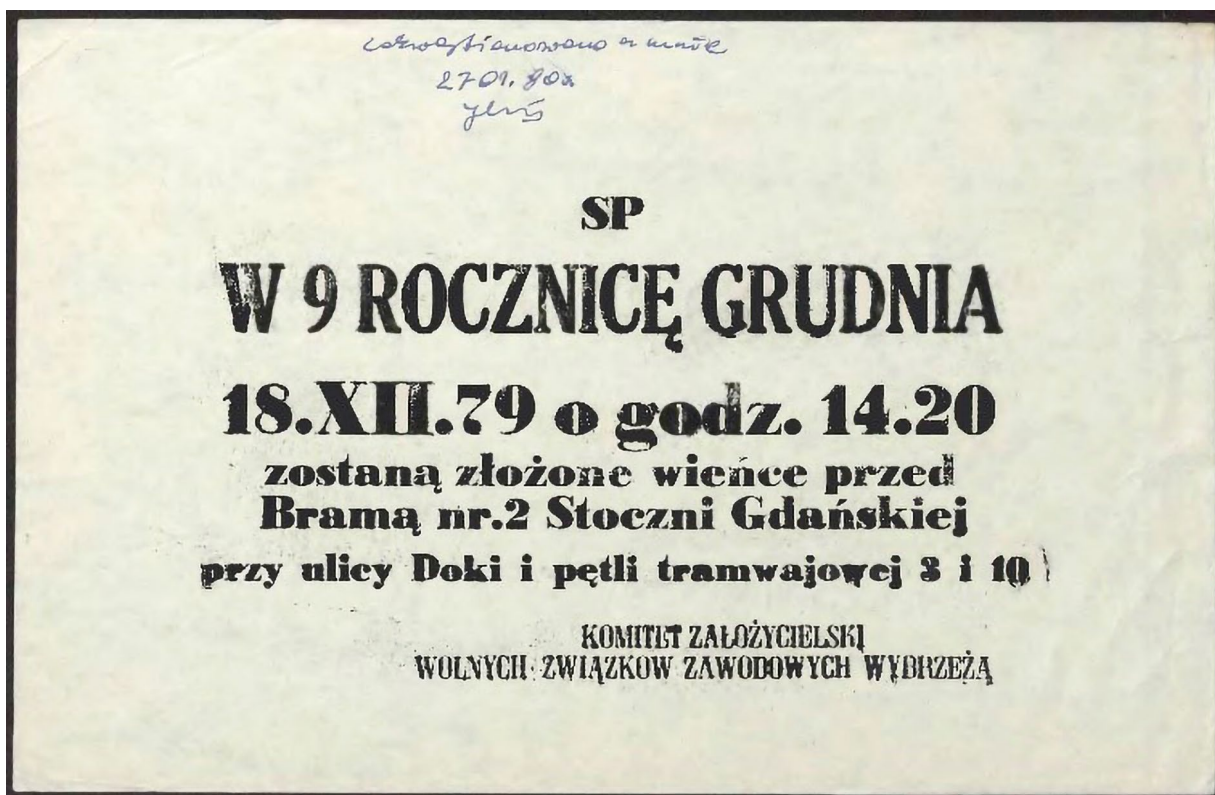
Akcja Komitetu Obrony Robotników w obronie Błażeja Wyszowskiego, Antoni Macierewicz rozdaje ulotki przed kościołem św. Anny, Warszawa, czerwiec 1978 r. Fot. Marcin Jabłoński/ Ośrodek KARTA

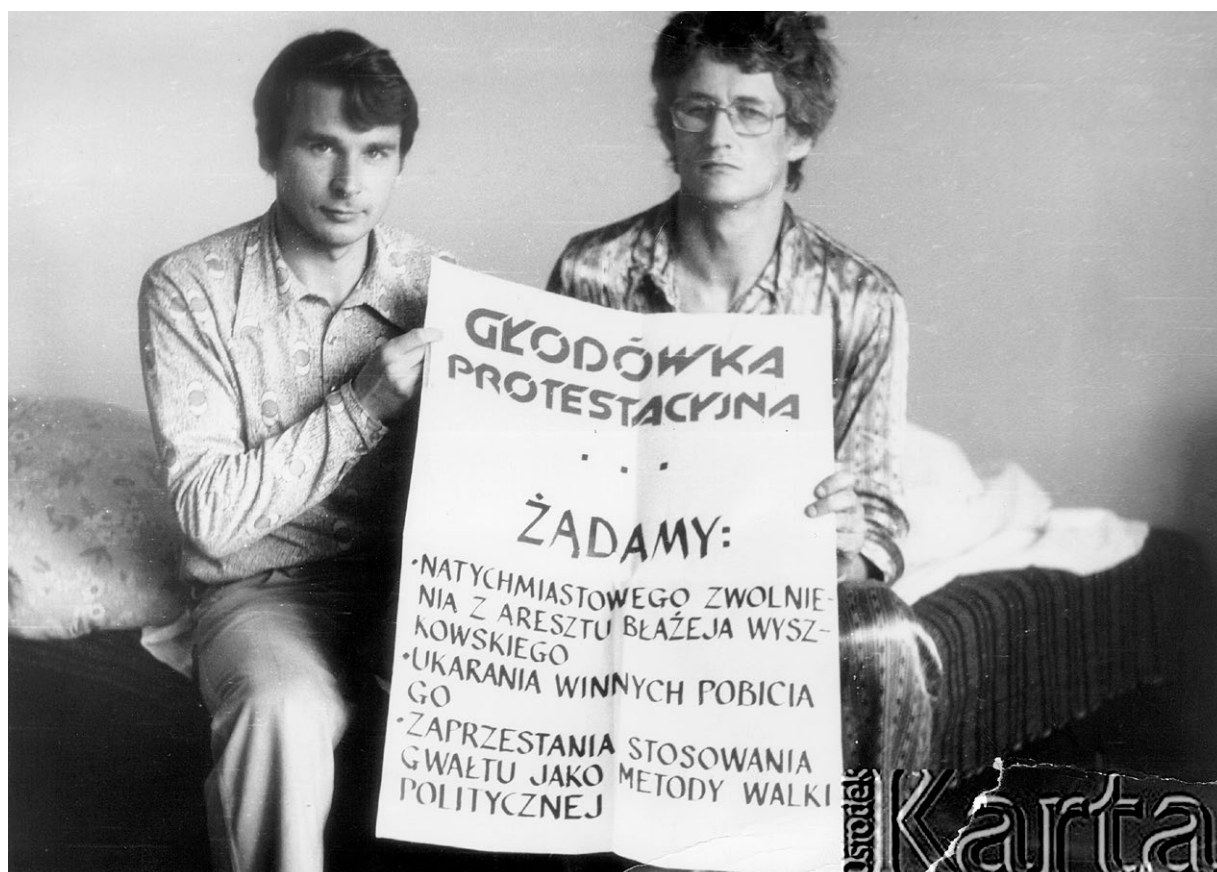
Konspiracyjna drukarnia Niezależnej Oficyny Wydawniczej NOWA. Na zdjęciu Zenon Pałka, Mirosław Chojecki i Konrad Bieliński, prawdopodobnie Konstancin k/Warszawy, 1978–1979. Fot. Marcin Jabłoński/ Ośrodek KARTA

Niezależne obchody rocznicy wybuchu II wojny światowej, Warszawa, 1 września 1979 r. Pierwsza manifestacja nowopowołanej Konfederacji Polski Niepodległej. Fot. Mark Carrot/ FOTONOVA

Ulotka/ klepsydra informująca o organizacji uroczystości rocznicowej grudnia '70 przez Komitet Założycielski WZZ Wybrzeża, 18 XII 1979 r. Zbiory AIPN

Bogdan Borusewicz (po lewej) i Krzysztof Wyszowski – działacze Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża – podczas tygodniowej głodówki protestacyjnej przeciwko pobiciu i aresztowaniu współpracownika KSS KOR Błażeja Wyszowskiego, Gdańsk, czerwiec 1978 r. Fot. NN/ Ośrodek KARTA

POLECENIA:

1. Wymień metody wykorzystywane do walki z komunistyczną władzą w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX w. Jak sądzisz, jakie mogły być efekty takich działań?

2. Określ, jaka była reakcja władz na akcje organizowane przez opozycjonistów.

ĆWICZENIE 3

Połącz organizacje i ruchy opozycyjne z drugiej połowy lat siedemdziesiątych XX w. z nazwiskami ich liderów.

KOR/KSS „KOR”	Jacek Kuroń
Studencki Komitet Solidarności	Andrzej Czuma
Konfederacja Polski Niepodległej	Kazimierz Świtoń
ROPCiO	Aleksander Hal
Wolne Związki Zawodowe	Leszek Moczulski
Ruch Młodej Polski	Liliana Batko

ĆWICZENIE 4

Korzystając z eseju *Opozycja polityczna w latach 1976–1980* oraz biogramów zamieszczonych w tece, wypełnij tabelę, wpisując odpowiedzi we właściwych rubrykach.

	Kazimierz Świtoń
Organizacja / ruch, z którego wywodził się działacz	
Działalność w 1980 r.	
Działalność w 1981 r.	

	Leszek Moczulski
Organizacja / ruch, z którego wywodził się działacz	
Działalność w 1980 r.	
Działalność w 1981 r.	

	Jacek Kuroń
Organizacja / ruch, z którego wywodził się działacz	
Działalność w 1980 r.	
Działalność w 1981 r.	

	Andrzej Czuma
Organizacja / ruch, z którego wywodził się działacz	
Działalność w 1980 r.	
Działalność w 1981 r.	

	Henryk Wujec
Organizacja / ruch, z którego wywodził się działacz	
Działalność w 1980 r.	
Działalność w 1981 r.	

	Jan Józef Lipski
Organizacja / ruch, z którego wywodził się działacz	
Działalność w 1980 r.	
Działalność w 1981 r.	

ĆWICZENIE 5

Zdecyduj, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe, stawiając znak „x” w odpowiedniej rubryce tabeli.

TWIERDZENIE	P	F
Jacek Kuroń był działaczem Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela.		
Skrót KOR to skrót nazwy Krakowskiej Organizacji Robotniczej.		
Pierwsze Wolne Związki Zawodowe powstały w lutym 1978 r. w Katowicach.		
Władze komunistyczne w Polsce były zadowolone z tworzenia się organizacji opozycyjnych.		
Komitet Obrony Robotników powstał, aby nieść pomoc robotnikom prześladowanym po strajkach w czerwcu 1976 r.		
W działalność opozycyjną wobec komunistycznej władzy w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX w. zaangażowały się osoby z różnych grup społecznych, m.in. robotnicy, studenci i rolnicy.		
Pierwsza jawna organizacja opozycyjna wobec władzy wśród studentów powstała w Krakowie.		
Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela powstał, aby współpracować z polskimi władzami w zakresie ochrony praw robotników.		

NARODZINY „SOLIDARNOŚCI”

ĆWICZENIE 6

Połącz nazwę porozumienia z datą jego zawarcia.

Porozumienie szczecińskie

11 września 1980 r.

Porozumienie gdańskie

30 sierpnia 1980 r.

Porozumienie jastrzębskie

31 sierpnia 1980 r.

Porozumienie katowickie

3 września 1980 r.

ĆWICZENIE 7

Rozwiń poniższe skróty:

MKS –

NSZZ –

KKP –

CRZZ –

ĆWICZENIE 8

Uporządkuj w kolejności chronologicznej przy pomocy cyfr od 1 do 3 poniższe zdjęcia:

I Krajowy Zjazd Delegatów
NSZZ „Solidarność”
w Hali Olivii w Gdańsku.
Zbiory AIPN

I pielgrzymka
Jana Pawła II do Polski.
Fot. Jan Morek/ PAP

Strajk okupacyjny w Stoczni
Gdańskiej im. Lenina.
Fot. Zbigniew Trybek/
Ośrodek KARTA

ĆWICZENIE 11

Przy każdym ze zdjęć wpisz imię i nazwisko polityka, który w latach osiemdziesiątych XX w. pełnił funkcję I sekretarza KC PZPR. Skorzystaj z podpowiedzi: Edward Gierek, Wojciech Jaruzelski. Rozwiń skrót KC PZPR.

.....
Domena publiczna

.....
Zbiory AIPN

KC PZPR –

PRZYGOTOWANIE I WPROWADZENIE STANU WOJENNEGO

ĆWICZENIE 12

Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenia.

Propozycja siłowego zakończenia strajków na Wybrzeżu. Sztab Operacji „Lato 80”, Raport z działalności Sztabu MSW Operacji „Lato 80” w okresie od 16 sierpnia 1980 r. do 30 kwietnia 1982 r.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Sztab

Załącznik nr 50

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1980 r.

TAJNE

Propozycje

Sztabu MSW operacji „Lato-80” w[edług] sytuacji na dzień 26 sierpnia br., godz. 10.00.

Dalsze utrzymywanie się strajku powszechnego w województwie gdańskim i szczecińskim, działalność Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych – szczególnie MKD w Stoczni im. Lenina, unieruchomienie portów i wynikające z tego konsekwencje w dostawach materiałów i dostaw kooperacyjnych stwarzają zagrożenie strajków o zasięgu ogólnokrajowym oraz unieruchomienie zakładów pracy w różnych regionach kraju.

Informacje z dnia dzisiejszego wykazują, że strajki objęły nowe ośrodki: Kraków, Wrocław, Łódź, umocniły się w Krośnie i rozpoczął się strajk w Świdniku. W kilkudziesięciu punktach kraju istnieją sytuacje konfliktowe grożące wybuchem strajku.

Z posiadanego rozpoznania wynika, że staje się coraz bardziej aktywny i agresywny tzw. MKS w Gdańsku, opanowany przez elementy kontrrewolucyjne, i działania tego ośrodka zmierzają do wywołania w Polsce strajku powszechnego, stąd taktyka przedłużania rozmów z Komisjami Rządowymi poprzez stawianie m.in. tzw. warunków wstępnych.

Wszystkie te poczynania są kontynuacją podjętych przed kilku laty wielokrotnie sygnalizowanych działań zorganizowanych grup antysocjalistycznych, powiązanych ściśle z ośrodkami zachodnimi.

W tej sytuacji Sztab MSW proponuje podjęcie następujących działań porządkowo-represyjnych:

1. uruchomienie portu północnego w Gdańsku i portu w Świnoujściu przez jednostki Marynarki Wojennej, co powinno dać efekt psychologiczny i ekonomiczny;
2. blokady stoczni Gdańskiej przez jednostki ZOMO z jednoczesnym ultimatywnym wezwaniem do ich opuszczenia przez znajdujące się tam resztki załóg;
3. uruchomić akcję informacyjno-propagandową wobec pozostających na terenie stoczni robotników i społeczeństwa Trójmiasta.

Akcja ma wykazać dobrą wolę władz wobec postulatów załóg i wykazać, że zerwanie rozmów nastąpiło z inspiracji elementów antysocjalistycznych;

4. izolacja aktywu grup antysocjalistycznych na podstawie nakazów aresztowania wydanych przez właściwe prokuratury i doprowadzenie do wniesienia aktów oskarżenia;
5. przywrócić blokadę telefoniczną łączności automatycznej;
6. w miarę rozwoju wydarzeń przewidzieć stosowne do rozwoju sytuacji w kraju działania;
7. Sztab MSW podjął decyzję o postawieniu w pełnej gotowości wszystkich sił i środków resortu spraw wewnętrznych. Przewiduje się mobilizację rezerwistów resortu s[praw] w[ewnętrznych] (około 3000);

8. działania represyjne wymienione powyżej winny być poprzedzone, a następnie wspierane szeroką akcją propagandową.

Opracowano
w Sztabie MSW

Źródło: AIPN.

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Napisz, w jakim celu powołano Sztab Ministerstwa Spraw Wewnętrznych operacji „Lato 80”.

.....

.....

.....

3. W tekście źródłowym znajdź fragmenty dotyczące działań proponowanych w operacji „Lato 80”, które zostały zrealizowane w momencie wprowadzenia stanu wojennego (minimum dwa).

.....

.....

.....

4. Wyjaśnij pojęcia:

elementy kontrrewolucyjne

.....

ośrodki zachodnie

.....

strajk powszechny

.....

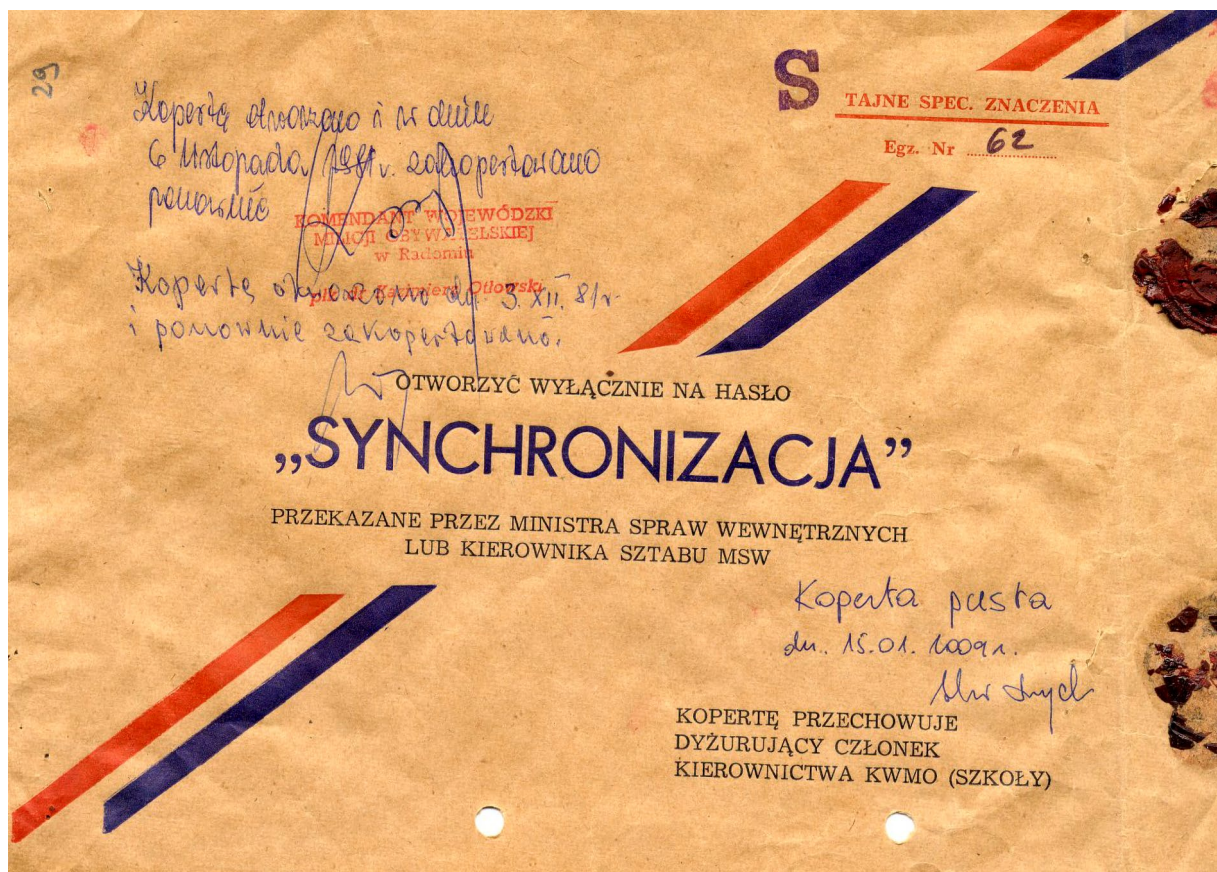
akcja propagandowa

.....

ĆWICZENIE 13

Na podstawie materiału źródłowego i wiedzy własnej wykonaj polecenia.

Zbiory AIPN Ra 02/28, <https://polskiemiesiace.ipn.gov.pl/mie/wszystkie-wydarzenia/grudzien-1981/archiwalia/radom/represje-sb/119684,Materialy-dot-przygotowan-do-wprowadzenia-stanu-wojennego-Decyzje-i-szyfrogramy.html> (dostęp: 11 V 2021 r.).

POLECENIA:

1. Napisz, jaka była zawartość przedstawionej na ilustracji koperty.

.....

.....

.....

.....

2. Wymień i opisz, na czym polegały operacje realizowane w ramach przygotowania stanu wojennego. Podpowiedzią niech będą rysunki.

RYSUNEK WRZOSU / JODŁY

.....

.....

.....

.....

RYSUNEK AZALII / MALWY

.....

.....

.....

.....

RYSUNEK KLONU

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 15

Sformułuj dwa argumenty potwierdzające fakt, że zdjęcie zostało wykonane w czasie stanu wojennego.

Fot. Marek Janicki/ Ośrodek Karta.

1.
.....
.....
.....

2.
.....
.....
.....

SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA W STANIE WOJENNYM

ĆWICZENIE 16

Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenia.

OBWIESZCZENIE

o wprowadzeniu stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa

Kierując się potrzebą zapewnienia wzmożonej ochrony podstawowych interesów państwa i obywateli, w celu stworzenia warunków skutecznej ochrony spokoju, ładu i porządku publicznego oraz przywrócenia naruszonej dyscypliny społecznej, a także mając na względzie zabezpieczenie możliwości sprawnego funkcjonowania władzy i administracji państwowej oraz gospodarki narodowej – działając na podstawie art. 33 ust. 2 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej – Rada Państwa wprowadziła stan wojenny.

W związku z tym podaje się do publicznej wiadomości, że na czas obowiązywania stanu wojennego w szczególności:

- zakazane zostało zwoływanie i odbywanie wszelkiego rodzaju zgromadzeń, pochodów i manifestacji, a także organizowanie i przeprowadzanie zbiórek publicznych oraz imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych bez uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji państwowej, z wyjątkiem nabożeństw i obrzędów religijnych odbywających się w obrębie kościołów, kaplic i innych miejsc przeznaczonych wyłącznie do tych celów;
- zakazane zostało rozpowszechnianie wszelkiego rodzaju wydawnictw, publikacji i informacji każdym sposobem, publiczne wykonywanie utworów artystycznych oraz użytkowanie jakichkolwiek urządzeń poligraficznych bez uprzedniego uzyskania zgody właściwego organu;
- zawieszono zostało prawo pracowników do organizowania i przeprowadzania wszelkiego rodzaju strajków oraz akcji protestacyjnych;
- nałożono został na osoby przebywające w miejscach publicznych obowiązek posiadania przy sobie dokumentu stwierdzającego tożsamość, a w stosunku do uczniów szkół mających ukończone lat 13 – legitymacji szkolnej lub tymczasowego dowodu osobistego;
- wprowadzono został obowiązek uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji państwowej na pobyt stały w strefie nadgranicznej, a organu Milicji Obywatelskiej na pobyt czasowy w tej strefie;
- zakazane zostało uprawianie turystyki oraz sportów żeglarskich i wioślarskich na morskich wodach wewnętrznych i terytorialnych.

Ponadto w czasie obowiązywania stanu wojennego, w zakresie powszechnego obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:

- poborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej oraz żołnierze rezerwy niezależnie od ich przeznaczenia mogą być w każdym czasie powołani do czynnej służby wojskowej, na zarządzenie Ministra Obrony Narodowej;
- określone jednostki organizacyjne administracji państwowej i gospodarki narodowej, wykonujące zadania szczególnie ważne dla obronności i bezpieczeństwa państwa, objęte zostały militarzycją, co oznacza nałożenie na osoby zatrudnione w tych jednostkach szczególnych obowiązków, o których osoby te zostaną poinformowane przez kierowników zakładów pracy;
- osoby przeznaczone do służby w określonych formacjach obrony cywilnej mogą być zobowiązane do pełnienia czynnej służby w obronie cywilnej w czasie i zakresie wynikającym z wykonywanych zadań;
- obywatele mogą być zobowiązani przez właściwe terenowe organy administracji państwowej i organy administracji wojskowej do wykonania określonych świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony państwa.

W czasie obowiązywania stanu wojennego, jeżeli będą tego wymagały interesy ochrony spokoju, ładu i porządku publicznego, uprawnione organy administracji państwowej mogą również:

- wprowadzić ograniczenia swobody poruszania się mieszkańców w określonym czasie i miejscach przez wprowadzenie godziny milicyjnej albo zakazu opuszczania lub przybywania do określonych województw, miast i gmin;
- nałożyć obowiązek uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji państwowej na zmianę miejsca pobytu, polegającą na przeniesieniu się do innej miejscowości na czas dłuższy niż 48 godzin oraz obowiązek niezwłocznego zameldowania się w nowym miejscu pobytu;
- zawiesić działalność stowarzyszeń, związków zawodowych, zrzeszeń oraz organizacji społecznych i zawodowych, których działalność stanowi zagrożenie dla interesów bezpieczeństwa państwa, z wyjątkiem kościołów i związków wyznaniowych;
- wprowadzić cenzurę przesyłek pocztowych, korespondencji telekomunikacyjnej oraz kontrolę rozmów telefonicznych;
- zobowiązać posiadaczy radiowych urządzeń nadawczych i nadawczo-odbiorczych do złożenia tych urządzeń do depozytu we wskazanych miejscach;
- zobowiązać posiadaczy broni palnej krótkiej oraz broni myśliwskiej i sportowej, a także posiadaczy amunicji i materiałów wybuchowych do złożenia ich we wskazanych miejscach;
- zakazać dokonywania zdjęć fotograficznych i filmowych oraz obrazów telewizyjnych określonych obiektów i miejsc albo na określonych obszarach;
- zakazać używania określonych odznak i mundurów;
- wstrzymać lub ograniczyć pracę określonych urządzeń łączności oraz wykonywanie usług łączności pocztowej i telekomunikacyjnej;
- zawiesić lub ograniczyć przewóz osób i rzeczy w transporcie drogowym, kolejowym, lotniczym i wodnym oraz ruch pojazdów mechanicznych na drogach publicznych;
- zamknąć lub ograniczyć graniczny ruch osobowy i towarowy przez przejścia graniczne.

W czasie obowiązywania stanu wojennego osoby naruszające wprowadzone zakazy, nakazy, obowiązki i ograniczenia, podlegają obrotowej odpowiedzialności karnej za przestępstwa lub wykroczenia w postępowaniu doraźnym i przyspieszonym.

Osoby, mające ukończone lat 17, w stosunku do których istnieje uzasadnione podejrzenie, iż pozostając na wolności prowadzić będą działalność zagrażającą bezpieczeństwu państwa mogą być internowane w ośrodkach odesobnienia na czas obowiązywania stanu wojennego – na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej.

W stosunku do osób pełniących służbę wojskową i służbę w jednostkach zmilitaryzowanych oraz służbę w obronie cywilnej – stosowana będzie za przestępstwa popełnione w związku z tą służbą odpowiedzialność karna przed sądami wojskowymi według przepisów odnoszących się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej w czasie wojny.

Podaje się również do publicznej wiadomości, że w przypadkach zbiorowego lub indywidualnego bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności obywateli albo mienia społecznego, indywidualnego lub osobistego znacznej wartości, a także zagrożenia lub zajęcia budynków administracji państwowej i organizacji politycznych oraz ważnych obiektów i urządzeń gospodarki narodowej albo obiektów ważnych dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, obok indywidualnych i zespolonych działających funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i innych formacji powołanych do ochrony porządku publicznego mogą być wprowadzone oddziały i pododdziały sił zbrojnych /wojska/, przy czym wszelkie te siły uprawnione są do użycia środków przymusu bezpośredniego w celu przywrócenia spokoju, ładu i porządku publicznego.

Wzywa się wszystkich obywateli do bezwzględnego przestrzegania wprowadzonych zakazów, nakazów i ograniczeń oraz wykonywania innych nałożonych obowiązków, a także podporządkowania się wszelkim zarządzeniom uprawnionych władz, wydanym w celu zapewnienia spokoju, ładu i porządku publicznego oraz umocnienia dyscypliny społecznej.

**PRZEWODNICZĄCY RADY PAŃSTWA
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ**

Zbiory ŚCWis.

Obwieszczenie o wprowadzeniu stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa

Kierując się potrzebą zapewnienia wzmożonej ochrony podstawowych interesów państwa i obywateli, w celu stworzenia warunków skutecznej ochrony spokoju, ładu i porządku publicznego oraz przywrócenia naruszonej dyscypliny społecznej, a także mając na względzie zabezpieczenie możliwości sprawnego funkcjonowania władzy i administracji państwowej oraz gospodarki narodowej – działając na podstawie art. 33 ust. 2 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej – Rada Państwa wprowadziła stan wojenny.

W związku z tym podaje się do publicznej wiadomości, że na czas obowiązywania stanu wojennego w szczególności:

1) zakazane zostało zwoływanie i odbywanie wszelkiego rodzaju zgromadzeń, pochodów i manifestacji, a także organizowanie i przeprowadzanie zbiórek publicznych oraz imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych bez uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji państwowej, z wyjątkiem nabożeństw i obrzędów religijnych odbywających się w obrębie kościołów, kaplic i innych miejsc przeznaczonych wyłącznie do tych celów;

2) zakazane zostało rozpowszechnianie wszelkiego rodzaju wydawnictw, publikacji i informacji każdym sposobem, publiczne wykonywanie utworów artystycznych oraz użytkowanie jakichkolwiek urządzeń poligraficznych bez uprzedniego uzyskania zgody właściwego organu;

3) zawieszono zostało prawo pracowników do organizowania i przeprowadzania wszelkiego rodzaju strajków oraz akcji protestacyjnych;

4) nałożony został na osoby przebywające w miejscach publicznych obowiązek posiadania przy sobie dokumentu stwierdzającego tożsamość, a w stosunku do uczniów szkół mających ukończone lat 13 – legitymacji szkolnej lub tymczasowego dowodu osobistego;

5) wprowadzony został obowiązek uprzedniego uzyskiwania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji państwowej na pobyt stały w strefie nadgranicznej, a organu Milicji Obywatelskiej na pobyt czasowy w tej strefie;

6) zakazane zostało uprawianie turystyki oraz sportów żeglarskich i wioślarskich na morskich wodach wewnętrznych i terytorialnych.

Ponadto w czasie obowiązywania stanu wojennego w zakresie powszechnego obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:

1) poborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej oraz żołnierze rezerwy niezależnie od ich przeznaczenia mogą być w każdym czasie powołani do czynnej służby wojskowej na zarządzenie Ministra Obrony Narodowej;

2) określone jednostki organizacyjne administracji państwowej i gospodarki narodowej, wykonujące zadania szczególnie ważne dla obronności i bezpieczeństwa państwa, objęte zostały militaryzacją, co oznacza nałożenie na osoby zatrudnione w tych jednostkach szczególnych obowiązków, o których osoby te zostaną poinformowane przez kierowników zakładów pracy;

3) osoby przeznaczone do służby w określonych formacjach obrony cywilnej mogą być zobowiązane do pełnienia czynnej służby w obronie cywilnej w czasie i zakresie wynikającym z wykonywania zadań;

4) obywatele mogą być zobowiązani przez właściwe terenowe organy administracji państwowej i organy administracji wojskowej do wykonywania określonych świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony państwa.

W czasie obowiązywania stanu wojennego, jeżeli będą tego wymagały interesy ochrony spokoju, ładu i porządku publicznego, uprawnione organy administracji państwowej mogą również:

1) wprowadzić ograniczenia swobody poruszania się mieszkańców w określonym czasie i miejscach przez wprowadzenie godziny milicyjnej albo zakazu opuszczania lub przybywania do określonych województw, miast i gmin;

2) nałożyć obowiązek uprzedniego uzyskiwania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji państwowej na zmianę miejsca pobytu, polegającą na przeniesieniu się do innej miejscowości na czas dłuższy niż 48 godzin oraz obowiązek niezwłocznego zameldowania się w nowym miejscu pobytu;

3) zawiesić działalność stowarzyszeń, związków zawodowych, zrzeszeń oraz organizacji społecznych i zawodowych, których działalność stanowi zagrożenie dla interesów bezpieczeństwa państwa, z wyjątkiem kościołów i związków wyznaniowych;

4) wprowadzić cenzurę przesyłek pocztowych, korespondencji telekomunikacyjnej oraz kontrolę rozmów telefonicznych;

5) zobowiązać posiadaczy radiowych urządzeń nadawczych i nadawczo-odbiorczych do złożenia tych urządzeń do depozytu we wskazanych miejscach;

6) zobowiązać posiadaczy broni palnej krótkiej oraz myśliwskiej i sportowej, a także amunicji i materiałów wybuchowych do złożenia ich we wskazanych miejscach;

7) zakazać dokonywania zdjęć fotograficznych i filmowych oraz obrazów telewizyjnych określonych obiektów i miejsc albo na określonych obszarach;

8) zakazać używania określonych odznak i mundurów;

9) wstrzymać lub ograniczyć pracę określonych urządzeń łączności oraz wykonywanie usług łączności pocztowej i telekomunikacyjnej;

10) zawiesić lub ograniczyć przewóz osób i rzeczy w transporcie drogowym, kolejowym, lotniczym i wodnym oraz ruch pojazdów mechanicznych na drogach publicznych;

11) zamknąć lub ograniczyć graniczny ruch osobowy i towarowy przez przejścia graniczne.

W czasie obowiązywania stanu wojennego osoby naruszające wprowadzone zakazy, nakazy, obowiązki i ograniczenia podlegają obostrzonej odpowiedzialności karnej za przestępstwa lub wykroczenia w postępowaniu doraźnym i przyspieszonym.

Osoby mające ukończone lat 17, w stosunku do których istnieje uzasadnione podejrzenie, iż pozostając na wolności prowadzić będą działalność zagrażającą bezpieczeństwu państwa, mogą być internowane w ośrodkach odosobnienia na czas obowiązywania stanu wojennego – na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej.

W stosunku do osób pełniących służbę wojskową i służbę w jednostkach zmilitaryzowanych oraz służbę w obronie cywilnej – stosowana będzie za przestępstwa popełnione w związku z tą służbą odpowiedzialność karna przed sądami wojskowymi według przepisów odnoszących się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej w czasie wojny.

Podaje się również do publicznej wiadomości, że w przypadkach zbiorowego lub indywidualnego bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności obywateli albo mienia społecznego, indywidualnego lub osobistego znacznej wartości, a także zagrożenia lub zajęcia budynków administracji państwowej i organizacji politycznych oraz ważnych obiektów i urządzeń gospodarki narodowej albo obiektów ważnych dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, obok indywidualnych i zespołowych działań funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i innych formacji powołanych do ochrony porządku publicznego, wprowadzone być mogą oddziały i pododdziały sił zbrojnych (wojska), przy czym wszelkie te siły uprawnione są do użycia środków przymusu bezpośredniego w celu przywrócenia spokoju, ładu i porządku publicznego.

Wzywa się wszystkich obywateli do bezwzględnego przestrzegania wprowadzonych zakazów, nakazów i ograniczeń oraz wykonywania innych nałożonych obowiązków, a także podporządkowania się wszelkim zarządzeniom uprawnionych władz, wydanym w celu zapewnienia spokoju, ładu i porządku publicznego oraz umocnienia dyscypliny społecznej.

Przewodniczący Rady Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Źródło: ŚCWIS

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Podkreśl prawidłowe odpowiedzi na poniższe pytania (test wielokrotnego wyboru).

- a. Zgodnie z Obwieszczeniem w okresie stanu wojennego nie wolno było uczestniczyć:
 - w mszach świętych w kościołach i kaplicach
 - w zgromadzeniach i strajkach
 - w koncertach i meczach piłkarskich.
- b. Zgodnie z Obwieszczeniem w okresie stanu wojennego uczniowie w wieku 15 lat:
 - w miejscach publicznych i domach nie mogli przebywać bez opiekunów
 - w miejscach publicznych musieli posiadać przy sobie odpowiedni dokument tożsamości
 - w miejscach publicznych nie musieli posiadać przy sobie odpowiedniego dokumentu tożsamości
- c. Zgodnie z Obwieszczeniem w okresie stanu wojennego władza:
 - mogła kontrolować rozmowy telefoniczne
 - nie mogła ograniczać swobód obywatelskich
 - mogła cenzurować prywatne listy.

3. Wyjaśnij, czym w PRL były:

stan wojenny.....

.....

.....

godzina milicyjna.....

.....

.....

przepustka.....

.....

.....

militaryzacja zakładów pracy.....

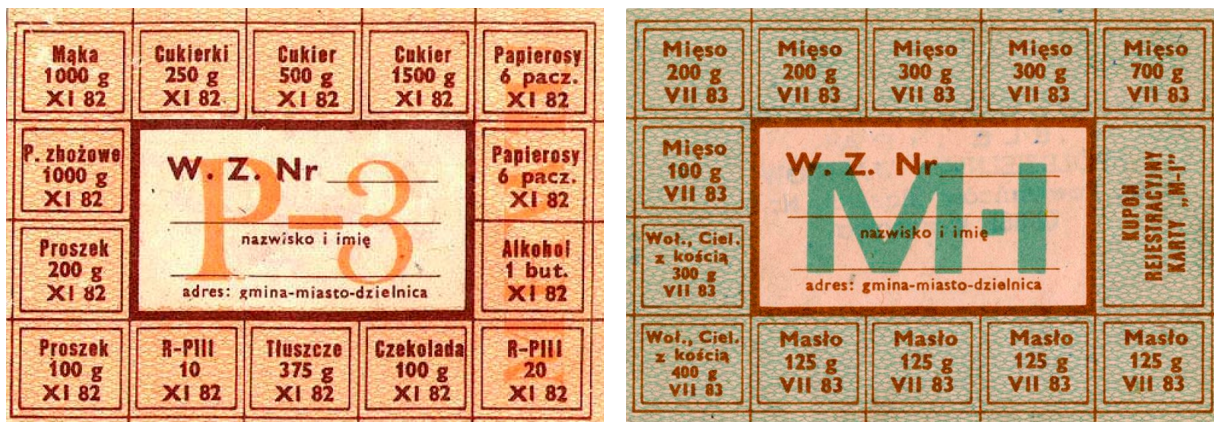
.....

.....

ĆWICZENIE 17

Po zapoznaniu się z materiałem źródłowym odpowiedz na pytania.

Zbiory ŚCWiS.

Na ilustracji widnieją:

W PRL były one potrzebne, żeby

Zjawisko gospodarcze, jakie dokumentują przedstawione na ilustracjach przedmioty, to:

..... Na czym polega?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 18

Napisz, jakie zjawisko w gospodarce PRL udokumentowano na poniższych fotografiach, wykonanych w Warszawie w pierwszej połowie 1981 r. Z czego ono wynikało? (maksymalnie cztery zdania).

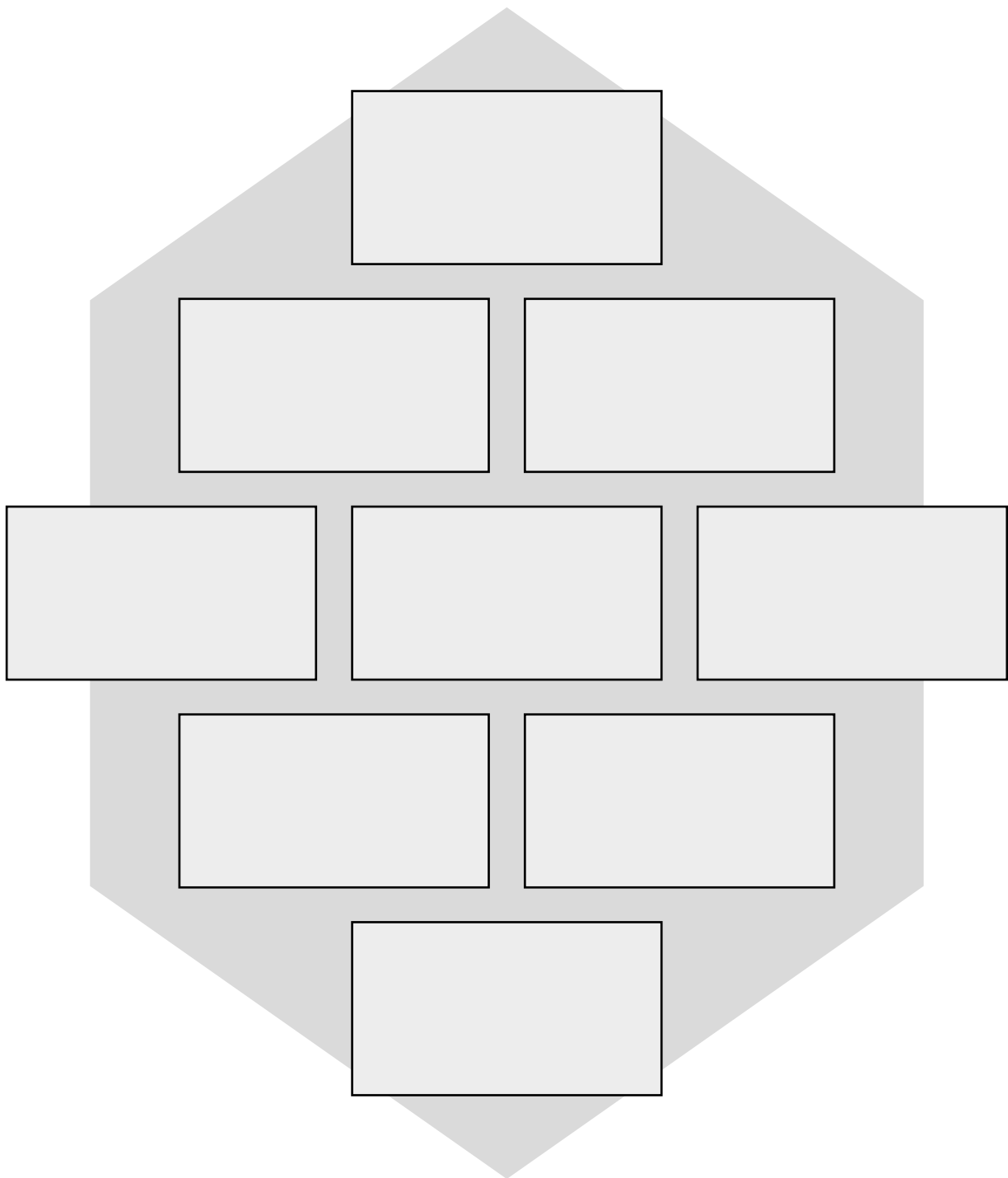
Zbiory NAC.

Zbiory NAC.

ĆWICZENIE 19

Podziel klasę na grupy, a następnie każdej z nich rozdaj schemat rankingu diamentowego. Uczniowie w wyznaczonych polach zapisują problemy, z jakimi zmagają się społeczeństwo w czasie stanu wojennego, tak aby ich zdaniem najważniejsze znalazły się najwyżej. Następnie każda z grup przedstawia wyniki swojej pracy, argumentując swój wybór.

STRAJKI W ZAKŁADACH PRACY. PACYFIKACJA KWK „WUJEK”

ĆWICZENIE 20

Rozwiąż test (zaznacz prawidłową odpowiedź):

1. Podaj datę wprowadzenia w PRL stanu wojennego:

- 13 grudnia 1981 r.
- 16 grudnia 1981 r.
- 28 grudnia 1981 r.

2. Dlaczego robotnicy strajkowali w grudniu 1981 r.?

- walczyli o wyższe pensje
- domagali się krótszego dnia pracy
- sprzeciwiali się stanowi wojennemu

3. Ilu górników zginęło w wyniku pacyfikacji strajku w kopalni „Wujek”?

- 23 górników
- 9 górników
- 32 górników

4. W którym zakładzie pracy najdłużej trwał strajk w stanie wojennym?

- w kopalni „Wujek”
- w kopalni „Wieczorek”
- w kopalni „Piast”

ĆWICZENIE 21

Rozwiń następujące skróty:

WRON –

ZOMO –

ORMO –

MO –

ĆWICZENIE 22

Jak nazwiesz strajki, które wybuchły po wprowadzeniu stanu wojennego w zakładach pracy (podkreśl prawidłową odpowiedź):

Strajk okupacyjny

Strajk rotacyjny

Strajk włoski

Strajk głodowy

OPÓR SPOŁECZNY W STANIE WOJENNYM

ĆWICZENIE 23

Ułóż wydarzenia chronologicznie:

..... II pielgrzymka Jana Pawła II do Polski

..... Zniesienie stanu wojennego

..... Wprowadzenie stanu wojennego

..... Pierwsza audycja Radia „Solidarność”

..... Koniec strajku w kopalni „Piast”

ĆWICZENIE 24

Zapoznaj się z relacją Tadeusza Drzazgowskiego, działacza opozycji antykomunistycznej, i wskaż prawidłową odpowiedź:

O godzinie 17.00 na ulicy rzeczywiście pojawili się ludzie. Jedni szli w tę, drudzy w tamtą stronę. [...] Już zacząłem się denerwować, że nic się nie dzieje, że idziemy, ale bez sensu. Naszym zamysłem było, żeby na początku nie było żadnej flagi, żadnego czoła pochodu, bo było wiadomo, że ci oberwą najwięcej. To miało się samo zacząć, ale jak? Tego nikt z nas nie wiedział.

Uratowały nas światła. Zdarzył się fuks, o którym nikt z nas wcześniej nie pomyślał. Na ul. Zwycięstwa w jednym miejscu jest sygnalizacja świetlna. Jak idzie się ul. Zwycięstwa od dworca do Rynku, jest jeszcze Urząd Miejski, jedna duża poprzeczna ulica i sygnalizacja świetlna. Inne ulice są maleńkie. Ta sygnalizacja zatrzymała ruch na pół minuty. Jak z jednej strony znalazło się 15 osób, a z drugiej – 150, to ta fala już ruszyła i przez następne pół godziny szli wszyscy w jedną stronę. Ci, którzy stali z drugiej strony, zniknęli, przyłączyli się do manifestacji. Ten zbieg okoliczności nas wtedy uratował i zrobiło się naprawdę pięknie. [...] Ja wtedy doszedłem do dworca. Nie wiem, czy dwa razy obszedłem całość. Zrobiła się godzina 17.50. Nie było żadnego porządkowego. Nikt nie stał na Rynku, żeby zatrzymać tę kolumnę, tylko grupa powiedzmy trzech, czterech ludzi, których nie znałem, w pewnym momencie zwolniła. Nie wiem, czy to wymyślili wtedy, czy to było zaplanowane, ale dzięki temu zrobiła się przerwa. Tamci poszli do dworca, a ci już byli przy Rynku i nie zawrócili, tylko poszli prosto do kościoła.

Wtedy zrozumiałem, jak ważne jest sterowanie tłumem [...].

Źródło: Gliwicka opozycja 1976–1990. Relacje świadków i uczestników, red. K. Chwastek i B. Tracz, Gliwice–Katowice 2020, s. 178–179.

Tadeusz Drzazgowski opisuje:

- strajk
- manifestację
- działalność Radia „Solidarność”
- przebieg Mszy za Ojczyznę

KULTURA NIEZALEŻNA – KULTURA W/O/PO STANIE WOJENNYM

ĆWICZENIE 26

Rozwiąż test (zaznacz prawidłową odpowiedź):

1. Kongres Kultury Polskiej w 1981 r. był inicjatywą:

- artystów z ZSRS i PRL
- środowisk artystycznych związanych z „Solidarnością”
- środowisk artystycznych związanych z PZPR

2. Czym w okresie stanu wojennego były tzw. wystawy walizkowe?

- wystawami z walizek
- symbolem emigracji zarobkowej
- wystawami artystów opozycyjnych, mieszczącymi się w walizce

3. Sacrosongi to:

- festiwale muzyki chrześcijańskiej, opozycyjne względem władz komunistycznych PRL
- śpiewniki wydawane przez środowiska kościelne w czasach PRL
- nazwa chrześcijańskiego zespołu muzycznego działającego w latach osiemdziesiątych w PRL

ĆWICZENIE 27

Korzystając z podręcznika i źródeł internetowych, w tym portalu www.kultura-niezalezna.pl, a także wykorzystując informacje wyniesione z lekcji, połącz za pomocą strzałek wydarzenie z datą:

Publikacja odezwy „Głos, który jest milczeniem”

20–22 sierpnia 1980 r.

I Ogólnopolski Przegląd Muzyki Młodej Generacji

18 grudnia 1981 r.

I Przegląd Piosenki Prawdziwej „Zakazane Piosenki”

6–8 czerwca 1980 r.

Zawieszenie działalności ZPAP-u

27 maja 1982 r.

Początek obrad Kongresu Kultury Polskiej

11 grudnia 1981 r.

ĆWICZENIE 28

Przeanalizuj obraz Łukasza Korolkiewicza *Kamienie* z 1986 r., przedstawiający grób ks. Jerzego Popiełuszki, i zinterpretuj w tym kontekście dzieło artysty, wykonując polecenia.

Łukasz Korolkiewicz,
Kamienie,
olej na płótnie, 1986,
136 × 170 cm.
Zbiory ŚCWIS.

POLECENIA:

1. Wymień wydarzenia, do których nawiązuje obraz.

.....

.....

.....

2. Zinterpretuj znaczenie symboli i kolorów użytych przez artystę.

.....

.....

.....

3. Obraz zaliczany jest do realizmu symbolicznego. Wyjaśnij to pojęcie.

.....

.....

.....

SZKOŁA PONADPODSTAWOWA

OPOZYCJA POLITYCZNA W LATACH 1976–1980

ĆWICZENIE 1

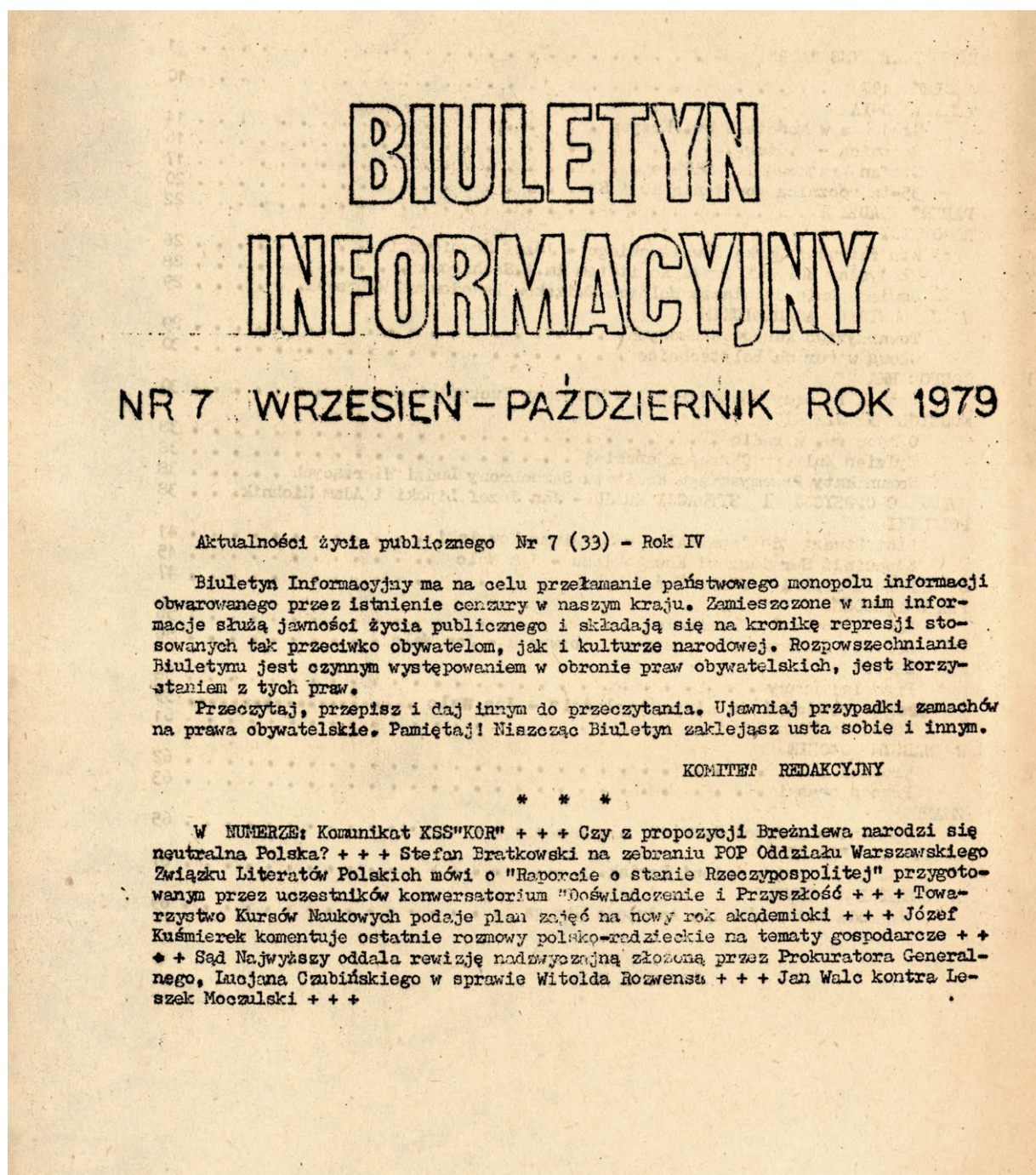
Przeczytaj tytuły publikacji z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. Wskaż, które z nich Twoim zdaniem zostały wydane przez Niezależną Oficynę Wydawniczą NOWA, związaną z opozycją demokratyczną, a które przez wydawnictwa państwowe. Uzasadnij swój wybór.

1. Czarna księga cenzury PRL (1977)
2. Jan Kantyka, *Na tropie „Bartka”, „Mściciela” i „Zemsty”*. Z dziejów walki o utrwalenie władzy ludowej (1984)
3. Czesław Miłosz, *Traktat poetycki. Traktat moralny* (1978)
4. Jan Józef Lipski, *KOR* (1984)
5. Edward Gierek, *Jedność narodu – źródłem siły i podstawą przyszłości socjalistycznej Polski*: przemówienie Edwarda Gierka I Sekretarza KC PZPR na pokojowej manifestacji w Gdańsku w dniu 1 IX 1979 r. (1978)
6. Marian Anusiewicz, Ireneusz Ruszkiewicz, *Tarcza socjalistycznej Ojczyzny* (1979)

ĆWICZENIE 2

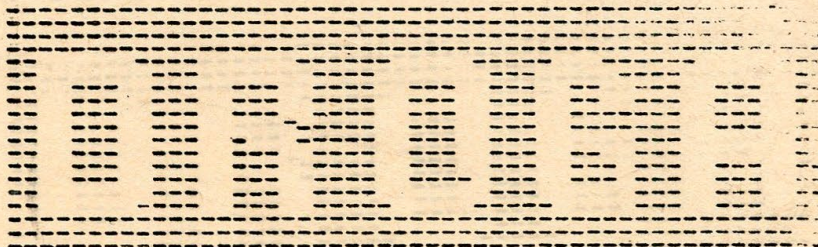

Podziel klasę na pięć grup. Każda z nich ma za zadanie przyrzeć się pierwszym stronom opozycyjnych gazet z drugiej połowy lat siedemdziesiątych XX w. – tzw. bibule. Po zapoznaniu się z materiałem ikonograficznym poproś uczniów o zaprojektowanie pierwszej strony takiego pisma, na której znajdzie się winieta tytułowa oraz informacje o najważniejszych kwestiach dotyczących działalności opozycji demokratycznej w Polsce w tym okresie. Zwróć uczniom uwagę na konieczność dokonania wyboru odpowiednich tematów i sformułowanie dla nich odpowiednich tytułów.

„Biuletyn Informacyjny” 1979, nr 7. Zbiory AIPN

WOLNOŚĆ I NIEPODLEGŁOŚĆ

Wolności jest świadome działanie wszystkich ugrupowań, zmierzające do precyzowania programu politycznego w takim zakresie, w jakim będzie on wspólny dla wszystkich

- artykuł redakcyjny
O POLSKI PROGRAM NARODOWY
czytaj str. 5

To nie historycy ponoszą główną odpowiedzialność...
Widzę ją w fałszerstwach oficjalnej propagandy.

- Adam Nestorowicz o dyskusji redakcyjnej
HISTORIA I PROPAGANDA
czytaj str. 7

Zmiany personalne będą dalej idące, niż po śmierci Stalina, gdyż wówczas przetrwało kilku członków Politbiura...

- Zdzisław Błoński w artykule
ZSR: MOCARSTWO NIEROZWIĄZANYCH PROBLEMÓW
czytaj str. 11

Czesław Miłosz, choć nie klęka przed polskością, przyznaje się, że nie wierzy w możliwość porozumienia poza tym samym językiem i tą samą historyczną tradycją.

- Wanda Chylińska w artykule
DROGA UMIARU
czytaj str. 17

Zbudowanie przez OHP prywatnej stadniny pod Gdańskiem, wydatki na utrzymanie i konserwację prywatnego jachtu w skwenach krajowych i zagranicznych, a także zapłacenie przez państwo kary w wysokości 70 tysięcy dolarów...

- Marek Marian Skuza w felietonie
NAGIE HAKI I KOSMOS
czytaj str. 30

№ r. 2 Rok 1. Warszawa, sierpień 1978. Wydawnictwo "Polskie"

Światowe echa KPN

Szerokim echem w prasie światowej odbiła się wiadomość o powstaniu w dniu 1 września 1979 Konfederacji Polski Niepodległej, pierwszej od ponad trzydziestu lat niepodległościowej partii politycznej. Wydarzenie to, jedyne w swoim rodzaju w krajach uzależnionych od ZSRR przyciągnęło uwagę czelówych pism zachodnich.

Brytyjski dziennik THE GUARDIAN /3 IX/ utworzenie KPN uważa jako wyzwanie rzucone ekipie rządzącej w PRL. Powstanie partii jest decyzją nader śmiałą - stwierdza dziennik - mająca charakter bardziej polityczny niż ogłoszenie w Czechosłowacji ruchu Karta 77, który nie jest zdeterminowany politycznie. Konserwatywny THE DAILY TELEGRAPH /3 IX/ wiadomość o ogłoszeniu KPN zamieszcza na czelówym stronie tuż pod zdjęciem królowej Elżbiety II w załobie po śmierci lorda Mountbattena. "Katolicy podniesieni na duchu obrzymym wpływem wizyty papieża okazują się być głównymi inicjatorami partii" - stwierdza John Bulloch komentator "The Daily Telegraph". Podobną opinię wyraża amerykański dziennik INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE /3 IX/ za głównych inicjatorów partii niepodległościowej KPN i manifestacji narodowej,

dok. na str 2

15 października 1979

GAZETA 4'79 POLSKA

Pismo KONFEDERACJI POLSKI NIEPODLEGŁEJ

PIELGRZYMKA OJCA ŚWIĘTEGO

Jan Paweł II to symbol polskiej odwagi, cierpienia i triumfu duchowego - tak określa papieża wybitny publicysta amerykański James Reston, nawiązując do jego podróży do Irlandii i Stanów Zjednoczonych:

Inni nazywają go Papieżem z Polski i zwracają uwagę, że konklawe z października 1978 roku uruchomiło ogromną moralną siłę, której dynamicznych działań nie da się dzisiaj przewidzieć.

A papież z Polski zachowuje się po prostu i naturalnie. Tdarda się, że spontanicznie wykuskuje z otoczony dzieci dziewczynki w krakowskim stroju i sadza ją na masce samochodu. Albo poza ustalonym programem - w odpowiedzi na "Kłech żyje Papież" - zajął dok. na str 2

Rada Polityczna

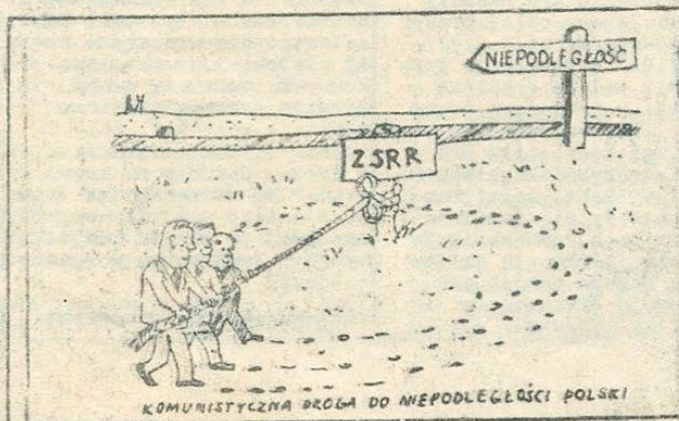
Na posiedzeniu Rady Politycznej KPN 16 września Przewodniczącym wybrano Leszka Moczulskiego oraz powołano Kierownictwo Akcji Bieżącej/KAB/. W ciągu września utworzone Kierownictwa Akcji Bieżącej, obejmujących swym zasięgiem cały kraj oraz Kierownictwa zorganizowanych już rejonów:

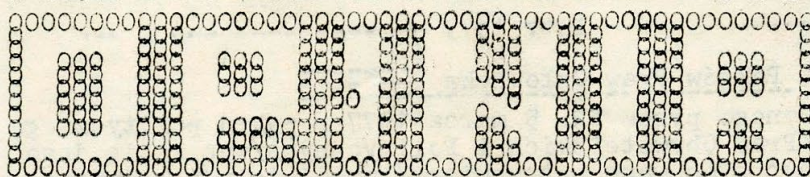
UWOLNIĆ Wojciechowskiego!

Dnia 17 II br Kolegium ds. Wykroczeń Urzędu Dzielnicowego Warszawa-Sródmieście skazało na dwa miesiące aresztu Adama Wojciechowskiego - współzałożyciela ROPCz10 i członka Amnesty International za rzekomy "wybryk chuligański".

W związku z bezprawnym pozbawieniem wolności tego działacza - Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela wydał oświadczenie protestujące przeciwko nadużyciu prawa przez wymiar sprawiedliwości w PRL w celu zwalczania opozycji demokratycznej i tądające natych-

dok. na str. 4

ROK III

BIŚMIO RUCHU OBRONY TRAW CZĘKOWICKA I OBYWATELA

W numerze :

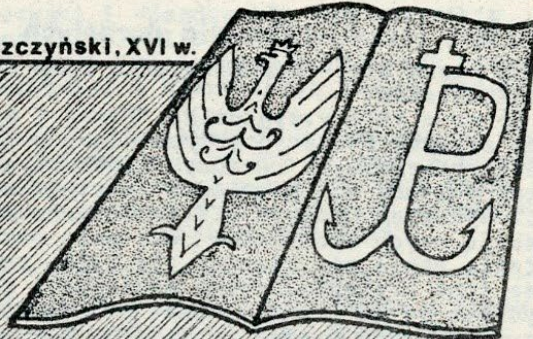
- 3 Na mięso armatnie ? Andrzej Staniszkowski
- ZIGRANICA
- 5 Równanie z jedną niewiadomą Emil Morawicz
- 11 Z oczyszczanego świata Amicus Veritatis
- TARNA W ODWROGIE
- 6 Niepokoje naukowców
- 13 Kontrowersja polityczny M. Rakowskiego . . Justyn Szary
- 15 Głos krytyki z Konina
- 16 Zgryzł w Sejmie
- 17 Radosna twórczość na Wiejskiej
- 36 Wywiad M. Rakowskiego dla "Corriere della Sera"
- W SŁUŻBIE NARODU
- 17 Pro Fide et Patria Wojciech Ziembiniński
- 19 O wolne wybory w Polsce
- 21 Święto Cichociemnych Franciszek Dukacki
- 22 W służbie Bogu, Polsce, bliźnim . . . Edward W. Staniewski
- 23 Rodacy na obczyźnie
- KULTURA
- 26 Urządek szkolnictwa w Polsce Pedagog
- 27 Bój w hucie Andrzej Staniszkowski
- 31 Refleksje po filmie Argus
- 34 Niezależne wydawnictwa i publikacje
- TRAWO I BEZTRAWIE
- 2 Rola Faktów i Traw Człkwicka
- 33 Deklaracja Sztokholmska
- 32 Decyzja wojewody i odpowiedź księdza
- 2 Fałszerstwo w Poznaniu
- 29 Z notatnika więźnia politycznego . . . Edward W. Staniewski
- 25 Wybuch w Rotundzie
- 40 Apel Rady Finansowej R.G.
- 37 Represje

Druk : WYDAWNICTWO im. KONSTYTUCJI 3 MAJA

„MILSZA MI NIEBEZPIECZNA WOLNOŚĆ
NIŻ BEZPIECZNA NIEWOLA”

Rafał Leszczyński, XVI w.

**uczeń
polski**

NIEZALEŻNE PISMO MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

nr 4 rok I

wrzesień '79

Nauka dla dorosłych • KAZIMIERZ GABIN	2
P N O S • ANDRZEJ RZECKI	2
<u>SZKOŁA</u>	
Kodeks ucznia /c.d./ • MAREK DOMINIK	3
<u>NASZE PODRĘCZNIKI</u>	
Powstanie Chmielnickiego • MAREK DOMINIK	6
Co pisano w 1956 roku ? • LECH KRZEMIŃSKI	8
<u>WIERSZ</u>	
P o w i e t r z a ! • ATTILA JOZSEF	11
podziękowanie	12

REDAGUJE ZESPÓŁ:

Marek DOMINIK, Kazimierz GABIN, Lech KRZEMIŃSKI,
Michał POTOCKI, Stanisław RAYSKI, Andrzej RZECKI

ADRES REDAKCJI: 02-406 Warszawa, ul. Jagny 11 m.3

wydawnictwo młoda polska

ĆWICZENIE 3

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym wykonaj polecenia.

Fragmenc opracowania

Wobec opozycji przedsierpniowej władze PRL stosowały taktykę „nękania przeciwnika”. Oznaczało to unikanie generalnej konfrontacji, czyli na przykład pokazowych procesów lub masowych aresztowań, ale jednocześnie stałe nękanie, szykany, zwolnienia z pracy, wyrzucanie ze studiów, zatrzymywanie na 48 godzin, pobicia itd. – wszystko w celu zniechęcenia do działalności opozycyjnej.

Oczywiście główny ciężar walki z „elementami antysocjalistycznymi” spoczął na barkach funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, którzy w jej ramach stosowali szeroki wachlarz metod operacyjnych. Należały do nich również tak zwane działania specjalne (zwłaszcza nękające), poczynając od (jak wydawałoby się przynajmniej na pierwszy rzut oka) tak niewinnych, jak telefony czy listy, poprzez groźby, aż do pobicia czy porwania. Nie trzeba oczywiście dodawać, że były to działania pozaprawne, wręcz kryminalne. [...] [Celem takiego działania było – przyp. AKC] wyczerpanie psychiczne działaczy opozycji, podważenie ich wzajemnego zaufania, zaabsorbowanie ich na tyle, by ograniczyli swoją „antysocjalistyczną działalność”, zastraszenie czy wreszcie po prostu szykanowanie.

„Działania specjalne”, choć zalecane odgórnie, zależały w znacznej mierze od finezji i inwencji danego funkcjonariusza. W latach siedemdziesiątych do najczęściej stosowanych należały dwa rodzaje operacji – „list” i „telefon”. Polegały one na nękanu figuranta (czyli w żargonie SB osoby rozpracowywanej) za pomocą telefonów i listów od „osób życzliwych”, albo odwrotnie – zawierających ostrzeżenia bądź też pogroźki pod adresem danej osoby lub jej rodziny. O skali tych działań świadczy chociażby to, że przykładowo w styczniu 1977 roku tylko funkcjonariusze łódzkiej Służby Bezpieczeństwa wysłali 80 listów i przeprowadzili 72 rozmowy telefoniczne ze swoimi „podopiecznymi”.

Źródło: G. Majchrzak, Kierunek na nękanie. Działania specjalne SB w walce z opozycją w latach siedemdziesiątych, [w:] Opozycja demokratyczna w PRL w latach 1976–1981, red. W. Polak, J. Kufel, P. Ruchlewski, Gdańsk 2012, s. 349–350.

POLECENIA:

1. Wyjaśnij pojęcia: taktyka nękania, metody operacyjne, elementy antysocjalistyczne.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wskaż cele, jakie miała realizować taktyka nękania opozycjonistów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Scharakteryzuj skutki, jakie dla osoby nękanej miała przyjęta przez władze taktyka.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Wyjaśnij, dlaczego władza zdecydowała się na przyjęcie właśnie takiej metody walki z opozycją demokratyczną w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX w.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NARODZINY „SOLIDARNOŚCI”

ĆWICZENIE 4

Zapoznaj się z tekstem źródłowym nr 11 „21 postulatów ogłoszonych przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Gdańsku, 17 sierpnia 1980 r.” i wykonaj polecenia.

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Wskaż cechy, jakimi miały się odznaczać nowo powstałe związki zawodowe.

.....
.....
.....
.....

3. Wymień dwa postulaty natury politycznej zawarte w liście.

.....
.....
.....
.....

4. Wymień cztery postulaty ekonomiczne zawarte w liście.

.....
.....
.....
.....

ĆWICZENIE 5

Zdecyduj, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe, stawiając znak „x” w odpowiedniej rubryce tabeli.

Twierdzenie	P	F
Polityka gospodarcza za rządów Edwarda Gierka doprowadziła do załamania się gospodarki.		
15 lipca 1980 r. w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” powstał Komitet Strajkowy.		
Jednym z pierwszych postulatów strajkujących w Stoczni Gdańskiej było przywrócenie do pracy Anny Walentynowicz.		
Porozumienie jastrzębskie podpisano w kopalni „Wujek”.		
Autorem nazwy „Solidarność” był Karol Modzelewski.		

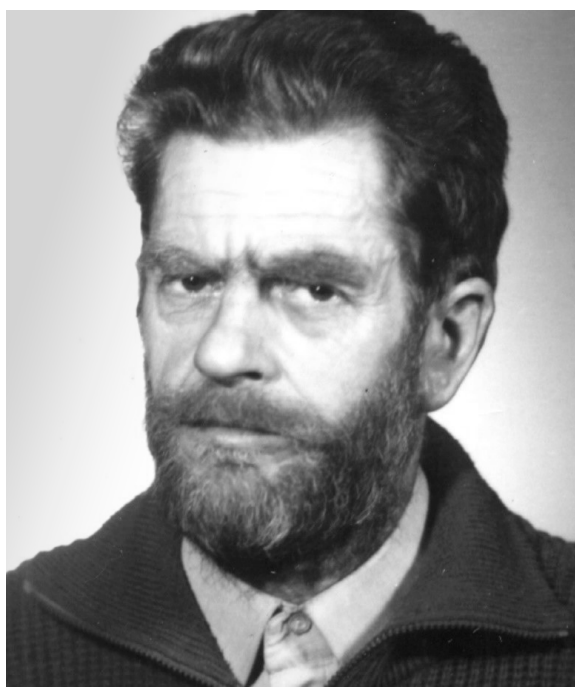
ĆWICZENIE 7

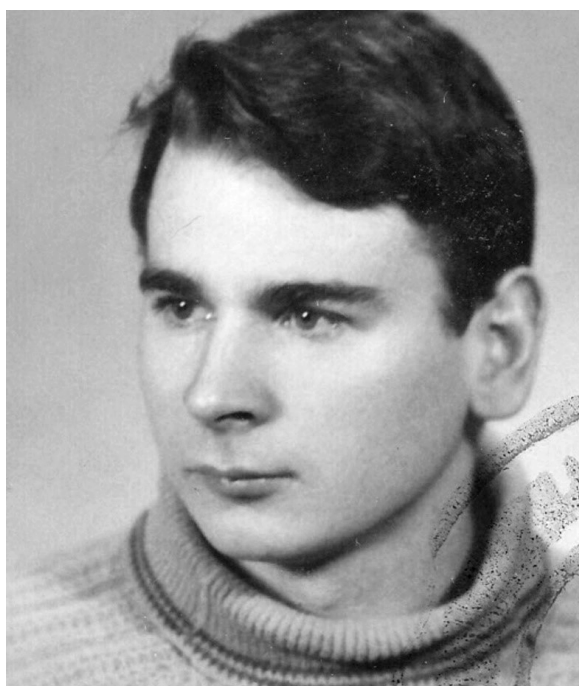
Podaj imiona i nazwiska osób znajdujących się na fotografiach.

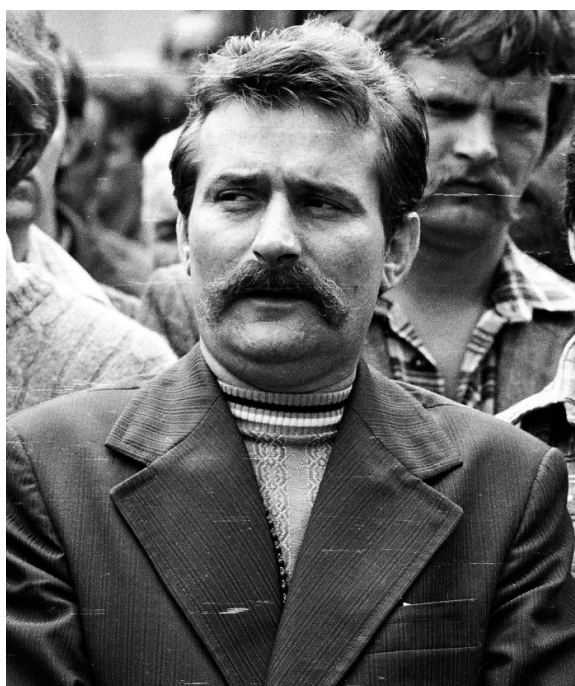
Zbiory AIPN

Zbiory AIPN

Zbiory AIPN

Zbiory AIPN

WŁADZA WOBEC NIEZALEŻNEGO SAMORZĄDNEGO ZWIĄZKU ZAWODOWEGO „SOLIDARNOŚĆ”. LISTOPAD 1980 – GRUDZIEŃ 1981

ĆWICZENIE 8

a) Pod każdym z poniższych zdjęć wpisz imię i nazwisko odpowiedniego polityka. Skorzystaj z odpowiedzi: Edward Babiuch, Edward Gierek, Wojciech Jaruzelski, Stanisław Kania, Józef Pińkowski.

Domena publiczna

Domena publiczna

Domena publiczna

Zbiory AIPN

Fot. Damazy Kwiatkowski/ PAP/ CAF

b) Korzystając z posiadanej wiedzy lub dostępnych źródeł, wpisz chronologicznie do poniższej tabeli imiona i nazwiska polityków okresu PRL, zgodnie z pełnioną przez nich funkcją. Jeżeli wiesz, do jakich partii politycznych należeli, oraz znasz okres sprawowania przez nich urzędu, uzupełnij odpowiednie rubryki tabeli.

Stanowisko	Nazwisko i imię	Przynależność partyjna	Okres sprawowania urzędu
I sekretarz KC PZPR	1.		
	2.		
	3.		
Prezes Rady Ministrów	1.		
	2.		
	3.		

ĆWICZENIE 9

W tekście źródłowym nr 19 – stenogramie wystąpienia wicepremiera Mieczysława Rakowskiego – znajduje się fragment, w którym przywołuje on stwierdzenie pochodzące z rezolucji protestujących w Pile: „Żądamy przyjęcia zasady, że podwyżka cen może być końcowym elementem reformy gospodarczej, ale nie pierwszym” i wyraża własny pogląd: „wydawało się, że istnieje już świadomość tego, iż bez reformy cen nie można realizować dalszych etapów reformy gospodarczej. [...]”.

1. W krótkiej wypowiedzi pisemnej rozstrzygnij powyższy spór.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Odwołaj się do wiedzy z historii PRL i podaj przykłady stosowania przez władzę metody „reformy cen” przedstawionej przez Mieczysława Rakowskiego i reakcji na nią społeczeństwa.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 10

Jeżeli w twojej szkole zachowały się kroniki z lat osiemdziesiątych XX w., znajdź w nich zapisy dotyczące lat 1980–1982: zwróć uwagę na opis sytuacji społeczno-politycznej w Polsce w przekazach medialnych (wycinki prasowe w kronice), zdjęcia, obchodzone uroczystości szkolne, inicjatywy nauczycieli i uczniów.

1. Wyjaśnij znaczenie edukacyjne / wychowawcze / ideologiczne tych wydarzeń oraz popularyzowanie określonych postaw i poglądów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Przeprowadź krytyczną analizę wybranego źródła z kroniki (np. wycinek prasowy, opis wydarzenia).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 12

26 listopada 1980 r. na posiedzeniu Biura Politycznego KC PZPR I sekretarz Stanisław Kania, reagując na zgłoszoną przez niektórych członków BP propozycję wprowadzenia stanu wojennego w związku z tzw. sprawą Narożniaka, stwierdził:

„Przygotowując gotowość do konfrontacji, dokładać sił, aby miała ona polityczno-represyjny charakter, inną już przeżyliśmy 10 lat temu, a jej skutki ciężą na nas do dziś”.

Protokół nr 51 z posiedzenia Biura Politycznego KC PZPR
26 listopada 1980 r.

Przeczytaj uważnie powyższą wypowiedź i wykonaj polecenia:

1. Napisz, do jakich wydarzeń „sprzed 10 lat” nawiązał Stanisław Kania.

.....
.....

2. Wskaż działania, jakie podjęła wówczas władza w konfrontacji ze społeczeństwem.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Wyjaśnij, jak można rozumieć stwierdzenie o „skutkach ciężących” na władzy jeszcze w 1980 r. Sformułuj na ten temat krótką wypowiedź pisemną.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ĆWICZENIE 13

W oparciu o tekst źródłowy nr 18 „Fragment publikacji: Krzysztof Osiński, Piotr Rybarczyk, *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, skutki*, t. 1, *Monografia, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2013*”, w którym omówiono hipotezy historyków dotyczące genezy tzw. kryzysu bydgoskiego, zrób notatkę według następującego schematu:

hipoteza – argumenty – kontrargumenty / brakujący dowód

ĆWICZENIE 14

W oparciu o tekst źródłowy nr 20 „Fragment publikacji: Jerzy Eisler, *Polskie miesiące, czyli kryzys(y) w PRL*, Warszawa 2008” wykonaj polecenia.

1. Wypisz argumenty autora, przemawiające za słusnością jego tezy o dwuwładzy w Polsce w okresie 1980–1981.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wskaż, które z nich zadecydowały o przewadze jednej ze stron w dniu 13 grudnia 1981 r.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYGOTOWANIE I WPROWADZENIE STANU WOJENNEGO

ĆWICZENIE 15

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenia.

Decyzja Nr 03/89
Kierownika Sztabu MSW z dnia 26 sierpnia 1980 r.
Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
Sztab operacji „Lato-80”
AB-IX-01694/80
Tajne

W celu zapewnienia warunków [do] właściwej realizacji zadań stojących przed resortem spraw wewnętrznych w dziedzinie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju wprowadzam stan pełnej gotowości do działań sił i środków resortu spraw wewnętrznych.

W związku z tym polecam:

1. Odwołać wszystkich funkcjonariuszy i pracowników resortu z urlopów wypoczynkowych i szkoleniowych.
2. Wstrzymać – do odwołania – urlopy wypoczynkowe i szkoleniowe, łącznie z urlopami zagranicznymi.
3. Skoszarować Zmotoryzowane Oddziały Milicji Obywatelskiej i słuchaczy wszystkich szkół resortu.
4. Skoszarować – według uznania Komendantów Wojewódzkich MO – podstawowe siły jednostek Komend Wojewódzkich.

Dowódca Wojsk Ochrony Pogranicza, Dowódca Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych MSW, Komendant Główny Straży Pożarnych i Kierownik Głównego Inspektoratu Ochrony Przemysłu, w oparciu o niniejszą decyzję, wydadzą odpowiednie wytyczne podległym i nadzorowanym jednostkom.

Zobowiązuję wszystkich kierowników jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych do natychmiastowej realizacji postanowień wynikających z niniejszej decyzji.

Kierownik Sztabu
gen. dyw. B. Stachura
Podsekretarz Stanu

Źródło: P. Raina, M. Zbrożek, *Operacja „Lato-80”. Preludium stanu wojennego. Dokumenty MSW 1980–1981*, Pelplin 2003, s. 43.

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Napisz, jakich grup zawodowych dotyczyła wydana decyzja i jaki był tego powód.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Rozwiń skrót ZOMO. Wymień kompetencje tej formacji.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ĆWICZENIE 16

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenia.

Warszawa, dnia 27 października 1981 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. nr 1

Instrukcja

operacji krypt.

I. Postanowienia wstępne

1. Operacja dotyczy przeprowadzenia rozmów ostrzegawczych po wprowadzeniu stanu wojennego z osobami wytypowanymi przez jednostki operacyjne Służby Bezpieczeństwa.
2. Przeprowadzenie rozmów ma na celu skłonienie osób, z którymi zostaną przeprowadzone, do zaniechania działalności zagrażającej bezpieczeństwu Państwa w warunkach stanu wojennego, w tym poprzez pozyskanie do współpracy operacyjnej ze Służbą Bezpieczeństwa; dezintegrację środowisk, w których prowadzona jest szkodliwa politycznie działalność oraz demaskowanie zamierzeń i działań politycznego przeciwnika.
3. W rezultacie rozmowy, uznając, że spowoduje ona zaniechanie działalności, zagrażającej bezpieczeństwu Państwa lub że stosowanie środków, o których mowa w pkt. 4 nie jest celowe, należy przyjąć oświadczenie o zobowiązaniu do przestrzegania porządku prawnego (druk przesłano do KWMO).
4. Jeżeli w rezultacie rozmowy uzna się, że nie spowoduje ona zaniechania działalności zagrażającej bezpieczeństwu Państwa w warunkach stanu wojennego, osoba wezwana na rozmowę podlega internowaniu. Decyzję o internowaniu podejmuje Komendant Wojewódzki MO na podstawie przepisów dekretu o stanie wojennym.

[...]

Źródło: <https://polskiemiesiace.ipn.gov.pl/mie/wszystkie-wydarzenia/grudzien-1981/archiwalia/warszawa/dokumenty/119827,Instrukcja-operacji-Klon-27101981.html> (dostęp: 22 XI 2021 r.).

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.
-

2. Uzupełnij tekst źródłowy właściwą nazwą operacji:
„Wiosna”, „Azalia”, „Klon”, „Wrzos”, „Jodła”, „Maszt”.

3. Wyjaśnij pojęcie *internowanie*. Wymień z nazwy operację przygotowującą stan wojenny, która dotyczyła tej formy represji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Rozwiń skrót SB. Wymień kompetencje tej organizacji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 17

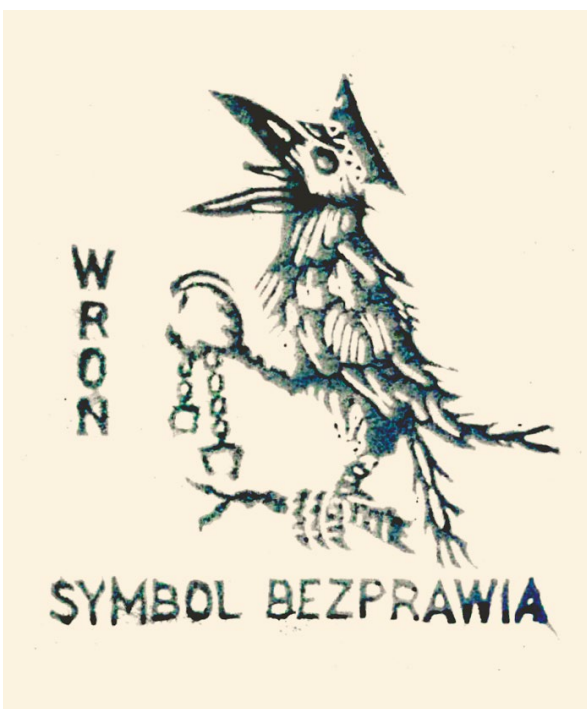
Zapoznaj się z materiałem ilustracyjnym i wykonaj polecenia.

Zbiory AIPN, <https://polskiemiesiace.ipn.gov.pl/mie/wszystkie-wydarzenia/grudzien-1981/archiwalia/warszawa/bibula-ulotki-wydawnictw/119800,Ulotka-quotJunta-preczquot-quotWRONa-skonaquot.html> (dostęp: 22 XI 2021 r.).

Ulotka Augustowskiej Grupy Oporu (1982).
Zbiory AIPN, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/solidarnosc/80060,Poczatki-NSZZ-Solidarnosc-w-Augustowie.html> (dostęp: 22 XI 2021 r.).

Zbiory AIPN, <https://polskiemiesiace.ipn.gov.pl/mie/wszystkie-wydarzenia/grudzien-1981/archiwalia/warszawa/bibula-ulotki-wydawnictw/119795,Plakat-z-palka-MO-ulotka-WRONa.html> (dostęp: 22 XI 2021 r.).

POLECENIA:

1. Rozwiń skrót WRON.

.....

2. Napisz, jakie były kompetencje WRON i w jakim okresie działała ta organizacja.

.....

.....

.....

.....

3. Jaką funkcję pełnił we WRON gen. Wojciech Jaruzelski?

.....

.....

.....

.....

4. Czy działania WRON były legalne? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. W jaki sposób przedstawiano WRON na ulotkach opozycyjnych? Do jakich innych wydarzeń historycznych odwoływano się, przedstawiając WRON? Jakie cele przyświecały opozycji w takim przedstawianiu WRON?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

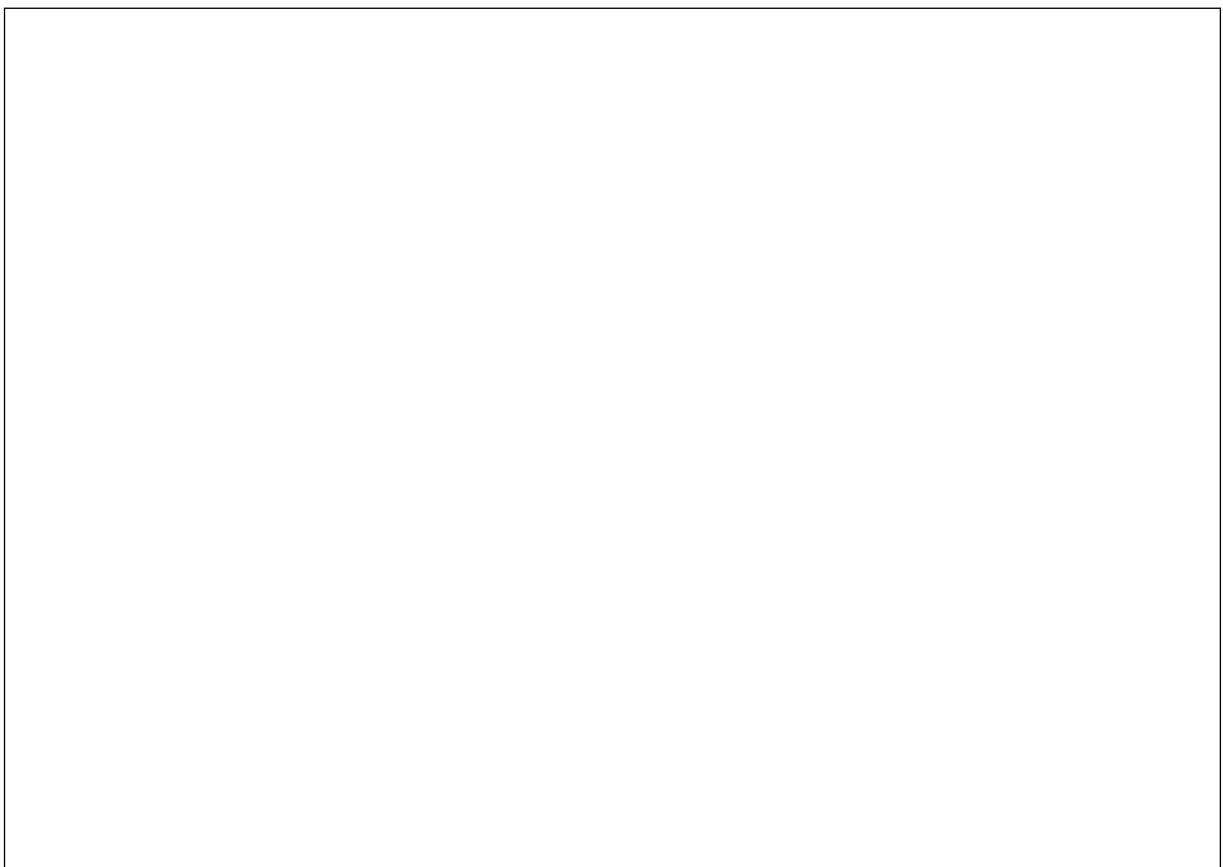
.....

.....

.....

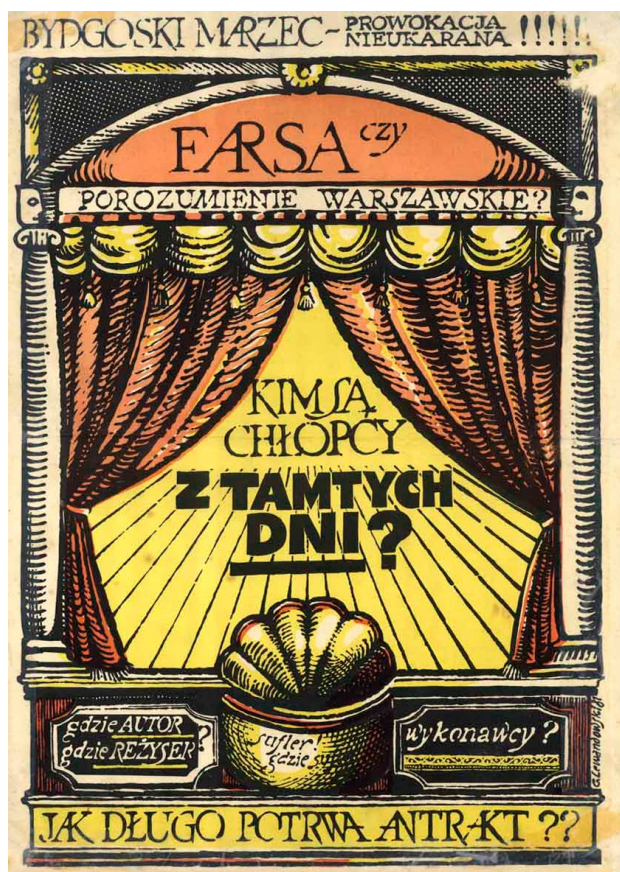
.....

6. Zaprojektuj własną ulotkę opozycyjną, wykorzystując motyw WRON-y.

ĆWICZENIE 18

Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj polecenia.

Zbiory AIPN.

POLECENIA:

1. Napisz, jakich wydarzeń dotyczy prezentowany plakat i kiedy miały one miejsce.

2. Wyjaśnij, jak wydarzenia te wpłynęły na przygotowanie stanu wojennego.

3. Wyjaśnij, na czym polegała taktyka tzw. odcinkowych konfrontacji i kto ją realizował.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Zinterpretuj hasło z plakatu „Kim są chłopcy z tamtych dni”. Jaki utwór parafrazują te słowa?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 20

Wysłuchaj nagrań relacji świadków wydarzeń 1981 r. i zapoznaj się z ich biogramami. Wykorzystując ten materiał i wiedzę wyniesioną z lekcji, wykonaj polecenia.

<https://youtu.be/YN4M4usHU4M> – Piotr Andrzejewski

<https://scwis.pl/relacje-swiadkow/jerzy-buzek-grudzien-1981/> – Jerzy Buzek

<https://youtu.be/JJ7uDSskdI8> – Alicja Ratuszna

<https://scwis.pl/relacje-swiadkow/jadwiga-rudnicka-grudzien-1981-noc-general/> – Jadwiga Rudnicka

1. Napisz, w jaki sposób docierała do społeczeństwa informacja o wprowadzeniu stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Określ, czy społeczeństwo spodziewało się wprowadzenia stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wskaż emocje, jakie w opozycjonistach wzbudziła informacja o wprowadzeniu stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA W STANIE WOJENNYM

ĆWICZENIE 21

Na podstawie wiedzy wyniesionej z lekcji rozwiń skróty i wyjaśnij, czym były:

FJN

.....
.....
.....

OKON

.....
.....
.....

PRON

.....
.....
.....

EWG

.....
.....
.....

RWPG

.....
.....
.....

MFW

.....
.....
.....

ĆWICZENIE 22

W oparciu o materiały źródłowe i wiedzę wyniesioną z lekcji wykonaj polecenia.

Wczoraj po raz pierwszy zetknęliśmy się z nowymi cenami. Było to zetknięcie w wielu przypadkach szokujące, np. kostka masła kosztuje obecnie 60 zł, 1 kg cukru 46 zł, słoik dżemu truskawkowego 50 zł. Ruch handlowy w Katowicach był mniejszy, przede wszystkim dlatego, że sklepy mięsne były zamknięte jak w każdy poniedziałek, a także dlatego, że klienci mniej kupowali, a raczej oglądali cenowe wywieszki na artykułach spożywczych, oswajając się z nowymi cenami.

Po raz pierwszy tak szeroko zakrojona podwyżka nie była dla społeczeństwa zaskoczeniem, a poprzedzona została szerokimi konsultacjami, na skutek których zmodyfikowano niektóre jej założenia, jak również zmieniono system rekompensat. Zrobiono wszystko, aby najmniej ucierpieli najsłabiej zarabiający, rodziny wielodzietne, emeryci. Reforma cen jest dolegliwa społecznie, ale jest jednym z podstawowych warunków skuteczności reformy gospodarczej, którą zapoczątkowano od 1 stycznia br., a która ma skierować naszą gospodarkę na nowe tory. [...]

Źródło: Jak kupujemy po wyższych cenach. Pierwsze opinie klientów i handlowców, „Trybuna Robotnicza” 1982, nr 23.

Miesięczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w 1982 roku												
miesiące	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
poprzedni miesiąc 1982 roku = 100	106,6	136,3	105,8	103,1	102,7	100,9	103,9	99,4	100,3	101,4	100,9	100,8
analogiczny miesiąc 1981 roku = 100	153,2	206,4	210,7	204,1	208,4	211,9	213,3	214,9	208,5	201,0	197,9	175,0

Źródło: Miesięczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1982 roku, Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-/miesieczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-od-1982-roku/> (dostęp: 10 XI 2021 r.).

POLECENIA:

1. Napisz, jakie wydarzenie relacjonuje artykuł.

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 23

Na podstawie wiedzy wyniesionej z lekcji i materiałów źródłowych wykonaj poniższe polecenia.

Tekst źródłowy nr 1:

Na podstawie art. 8 ust. 2 pkt. 2 oraz w związku z art. 8 ust. [3 dekretu] i dekretu z dnia 13 [12] grudnia [19]81 [r.] o stanie wojennym – zarządzają się, co następuje:

§1.

Wprowadza się zakaz przebywania osób w miejscach publicznych od godz. 22.00 do godz. 6.00 następnego dnia w miejscowościach położonych na obszarze całego kraju.

§2.

Zakaz, o którym mowa w §1, nie dotyczy:

- 1) żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i innych formacji (organizacji) powołanych do ochrony porządku publicznego lub mienia społecznego;
- 2) pracowników służb ratowniczych i komunalnych przebywających w miejscach publicznych w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych;
- 3) osób bezpośrednio powracających lub udających się do miejsca pracy, posiadających odpowiednie zaświadczenie wystawione przez kierownika zakładu pracy, upoważnionego przez właściwego miejscowo komendanta (kierownika) jednostki rejonowej Milicji Obywatelskiej.

§3.

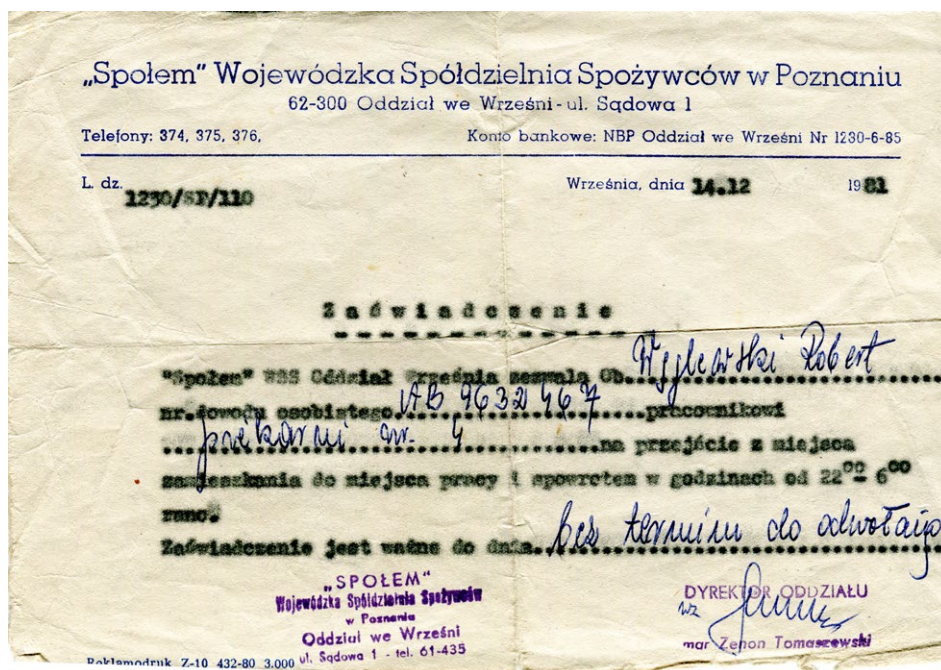
W stosunku do osób naruszających postanowienia niniejszego zarządzenia mogą być zastosowane środki przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej lub innych formacji (organizacji) powołanych do ochrony porządku publicznego, polegające na przymusowym doprowadzeniu do najbliższej jednostki rejonowej Milicji Obywatelskiej albo doprowadzeniu do miejsca zamieszkania, niezależnie od odpowiedzialności za popełnione wykroczenie.

§4.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem wydania.

**Minister
Spraw Wewnętrznych**

Źródło: Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 XII 1981 r. w sprawie ograniczenia swobody poruszania się osób w czasie obowiązywania stanu wojennego, „Monitor Dolnośląski” 1981, nr 1.

Źródło: ŚCWIS.

POLECENIA:

1. Wyjaśnij, czym w stanie wojennym była godzina milicyjna.

.....

.....

.....

.....

2. Napisz, w jakich godzinach w stanie wojennym obowiązywała godzina milicyjna.

.....

3. Wskaż paragraf i ustęp Zarządzenia, do którego odnosi się zaświadczenie wydane Robertowi Węglewskiemu.

.....

4. Wyjaśnij, dlaczego zaświadczenie było dla Roberta Węglewskiego niezbędne.

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 24

Na podstawie tekstu źródłowego nr 28 „Dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, Dz.U.1981.29.154” oraz tekstu dodatkowego zamieszczonego poniżej wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy:

W dniu 30 stycznia br. minister spraw wewnętrznych **wydał rozporządzenie regulujące zasady uzyskiwania zezwoleń na zwoływanie i odbywanie zgromadzeń, organizowanie publicznych imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych oraz przeprowadzanie zbiórek publicznych w czasie obowiązywania stanu wojennego**. Jednocześnie rozporządzenie to znosi niektóre, obowiązujące od 13 grudnia ub[iegłego] roku, ograniczenia dotyczące zgromadzeń (co jest bezpośrednim efektem dalszej normalizacji sytuacji w kraju i stałego wzrostu zdyscyplinowania społecznego).

Złagodzenie obowiązujących w tym zakresie przepisów dotyczy w szczególności sfery życia prywatnego obywateli. M[iędzy] in[nymi] zniesiony został obowiązek uzyskiwania zezwoleń dotyczących spotkań organizowanych z okazji uroczystości weselnych i rodzinnych odbywających się wyłącznie z udziałem członków rodziny. Nie wymagają również zezwolenia zebrania wiejskie zwoływane przez sołtysów. Częściowe zwolnienie od obowiązku uzyskiwania zezwoleń dotyczy zgromadzeń organizowanych przez Polski Czerwony Krzyż, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych i zrzeszone w nim ochotnicze straże pożarne, organizacje spółdzielcze reprezentowane w Naczelnej Radzie Spółdzielczej, stowarzyszenia wyższej użyteczności i nie zawieszane stowarzyszenia zarejestrowane.

Organizacje te mogą bez zezwolenia organizować we własnych lokalach posiedzenia władz statutowych, tj. zarządów i ich prezydiów, komisji rewizyjnych oraz sądów koleżeńskich w związku z wykonywaniem ich zadań statutowych.

Inne zgromadzenia zwoływane przez te organizacje – zjazdy, walne zebrania, konferencje, sympozja, szkolenia, kursy, prelekcje, odczyty, a także wiece, pochody i manifestacje wymagają nadal zezwolenia.

W celu złagodzenia uciążliwości stanu wojennego minister łączności w porozumieniu z **ministrem spraw wewnętrznych zarządził dalsze rozszerzenie usług telekomunikacyjnych dla potrzeb społeczeństwa i gospodarki narodowej**.

Z dniem 10 lutego br. uruchomiona zostaje czasowo międzymiastowa sieć telefoniczna na obszarze całego kraju. Abonenci telefoniczni będą mogli uzyskiwać połączenia międzymiastowe wyłącznie za pośrednictwem telefonistek central międzymiastowych.

Od dnia 10 lutego br. placówki pocztowo-telekomunikacyjne na obszarze całego kraju przyjmować będą telegramy wszystkich rodzajów nadawane do adresatów krajowych niezależnie od miejsca zamieszkania.

Wprowadzenie stanu wojennego zawiesiło, jak wiadomo, poza nielicznymi wyjątkami [„Trybuna Robotnicza”, „Żołnierz Wolności”], wydawanie prasy codziennej i tygodniowej, miesięczników, kwartalników itp. W miarę upływu dni, wobec przejawów normalizacji i stabilizacji sytuacji w kraju, niektóre tytuły zostały wznowione. [...]

Wkrótce na ekranach naszych kin będziemy oglądać Polską Kronikę Filmową.

Źródło: Władze łagodzą restrykcje stanu wojennego, Warszawa (PAP), „Trybuna Robotnicza” 1982, nr 22.

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Rozstrzygnij, czy cały okres stanu wojennego charakteryzował się podobnymi restrykcjami.

.....

.....

.....

3. Podaj trzy przykłady ingerowania władz w wolność słowa podczas stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Podaj trzy przykłady ingerowania władz w życie prywatne obywateli.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Oceń, czemu służyły wprowadzone podczas stanu wojennego ograniczenia i restrykcje. Czy ich motywy były zgodne z tymi oficjalnie deklarowanymi przez władzę? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 25

Na podstawie materiałów źródłowych i wiedzy wyniesionej z lekcji wykonaj poniższe polecenia.

17

UCHWAŁA Nr 23 RADY MINISTRÓW

z dnia 27 stycznia 1982 r.

w sprawie cen detalicznych podstawowych artykułów żywnościowych, opału i energii.

Na podstawie art. 1 i 2 dekretu z dnia 3 czerwca 1953 r. o ustalaniu cen, opłat i stawek taryfowych (Dz. U. Nr 31, poz. 122) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. Z dniem 1 lutego 1982 r. ustala się nowe ceny detaliczne podstawowych artykułów żywnościowych, opału i energii w wysokości:

— cukier biały kryształ	46.— zł za 1 kg,	— mięso pieczeniowe wołowe	300.— zł za 1 kg,
— sól warzona	6.— zł za 1 kg,	— rostbef	180.— zł za 1 kg,
— mleko spożywcze o zawartości 2% tłuszczu, w butelce	10.— zł za 1 l,	— antrykot i rozbratel wołowy	180.— zł za 1 kg,
— śmietana homogenizowana o zawartości 18% tłuszczu, w butelce	24.— zł za 0,25 l,	— mięso wołowe z kością (mostek, szponder, karkówka, łata)	100.— zł za 1 kg,
— masło stolowe śmietankowe	60.— zł za 0,25 kg,	— szynka wieprzowa gotowana	550.— zł za 1 kg,
— ser żółty twardy („Edamski”, „Couda” o zawartości 40% tłuszczu)	190.— zł za 1 kg,	— baleron gotowany	500.— zł za 1 kg,
— ser twarogowy tłusty („Krajanka” o zawartości 30% tłuszczu)	84.— zł za 1 kg,	— kiełbasa starowiejska	350.— zł za 1 kg,
— margaryna mleczna	23.— zł za 0,25 kg,	— kiełbasą zwyczajną	190.— zł za 1 kg,
— margaryna „Palma”	30.— zł za 0,25 kg,	— mortadela	100.— zł za 1 kg,
— masło roślinne	35.— zł za 0,25 kg,	— kiszka pasztetowa	100.— zł za 1 kg,
— olej jadalny rzepakowy „Uniwersalny”	60.— zł za 0,5 l,	— kaszanka wyborowa gryczana	60.— zł za 1 kg,
— schab z kością	360.— zł za 1 kg,	— kaszanka wyborowa jęczmienna	50.— zł za 1 kg,
— szynka wieprzowa z kością	280.— zł za 1 kg,	— salceson włoski	100.— zł za 1 kg,
— łopatka wieprzowa z kością	250.— zł za 1 kg,	— kurczęta bite patroszone	130.— zł za 1 kg,
— boczek surowy	110.— zł za 1 kg,	— słonina	100.— zł za 1 kg,
— żeberka wieprzowe	100.— zł za 1 kg,	— smalec wieprzowy	30.— zł za 0,25 kg,
— golonka wieprzowa	110.— zł za 1 kg,	— śledź bałtycki świeży, cały	40.— zł za 1 kg,
— nogi wieprzowe	25.— zł za 1 kg,	— śledź bałtycki solony, cały	60.— zł za 1 kg,
— polędwica wołowa	420.— zł za 1 kg,	— dorsz patroszony bez głów, świeży	50.— zł za 1 kg,
		— filety z dorsza bez skóry	100.— zł za 1 kg,
		— węgiel kamienny:	
		— gatunek Ia	2.200.— zł za 1 tonę,
		— gatunek I	2.000.— zł za 1 tonę,
		— gatunek II	1.700.— zł za 1 tonę,
		— koks opałowy:	
		— gruby I	3.900.— zł za 1 tonę,
		— orzech II	2.850.— zł za 1 tonę,
		— nie sortowany	2.250.— zł za 1 tonę,

Monitor Polski Nr 4

— 18 —

Poz. 17 i 18

— energia elektryczna pobierana z zastosowaniem liczników jednotaryfowych	1,80 zł za 1 kWh,
— energia elektryczna pobierana nocą z zastosowaniem liczników dwutaryfowych	0,80 zł za 1 kWh,
— gaz ziemny wysokometanowy	2,70 zł za 1 m ³ ,
— gaz ziemny zaazotowany i mieszanek propan—butan—powietrze	1,90 zł za 1 m ³ ,
— gaz koksowniczy i miejski	1,40 zł za 1 m ³ ,
— centralne ogrzewanie	5,50 zł za 1 m ² powierzchni użytkowej mieszkania miesięcznie,
— ciepła woda	2,00 zł za 1 m ² powierzchni użytkowej mieszkania miesięcznie.

§ 2. Przewodniczący Państwowej Komisji Cen ustali w odpowiedniej proporcji do cen detalicznych artykułów wymienionych w § 1 ceny detaliczne asortymentowych odmian tych artykułów.

§ 3. Podwyższonych cen detalicznych opału nie stosuje się do nie zrealizowanych zakupów węgla należnego z tytułu:

- przydziałów na cele bytowe w 1981 r.
- umów kontraktacyjnych na dostawy produktów wykonanych w 1981 r. i w styczniu 1982 r.

§ 4. 1. Podwyższone opłaty za energię elektryczną i paliwa gazowe (§ 1) stosuje się począwszy od pierwszego odczytu licznika dokonanego po dniu 31 stycznia 1982 r.

2. Minister Górnictwa i Energetyki określi tryb wprowadzenia w życie nowych cen na energię elektryczną i paliwa gazowe dla odbiorców rozliczanych w cyklu 12-miesięcznym.

§ 5. Przewodniczący Państwowej Komisji Cen w uzgodnieniu z Ministrem Handlu Wewnętrznego i Usług ustali nowe marże handlowe, stosowane w obrocie artykułami wymienionymi w § 1 i 2, uwzględniające podwyższone ceny detaliczne tych artykułów.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1982 r.

Prezes Rady Ministrów: gen. armii W. Jaruzelski

Źródło: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP19820050028> (dostęp: 22 V 2021 r.).

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Uzupełnij tekst źródłowy pojęciami:
cena, regulowane, urzędowe, umowne, równowaga rynkowa

Tekst źródłowy nr 1:

Art. 1

5. w rozumieniu ustawy jest wielkość wyrażona w jednostkach pieniężnych, którą nabywca obowiązany jest zapłacić sprzedawcy za towar lub usługę.
6. towaru lub usługi opodatkowanej podatkiem od towarów i usług obejmuje należność, o której mowa w ust. 1, wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług.

Art. 2

W obrocie stosuje się ceny, oraz

Art. 3

1. Cenami są ceny ustalane przez właściwe organy administracji państwowej.
2. Ceny ustala się na niektóre:
 - 1) środki spożywcze i usługi, mające podstawowe znaczenie dla kosztów utrzymania lub ochrony zdrowia ludności,
 - 2) środki produkcji i usługi, mające podstawowe znaczenie dla kosztów wytwarzania,
 - 3) podstawowe produkty rolne, skupowane przez jednostki gospodarki społecznej.

Art. 4

1. Ceny środków spożycia i usług (art. 3 ust. 2 pkt 1) wytwarzanych (świadczonych) w kraju ustala się na podstawie uzasadnionych kosztów ponoszonych przy produkcji i sprzedaży tych towarów oraz świadczeniu usług, z uwzględnieniem zysku.
2. Ceny importowanych środków spożycia (art. 3 ust. 2 pkt 1) ustala się w odpowiedniej relacji do cen obowiązujących na zbliżone towary produkcji krajowej.
3. Ceny środków produkcji i usług (art. 3 ust. 2 pkt 2) wytwarzanych (świadczonych) w kraju oraz importowanych, w tym szczególnie ceny urzędowe surowców i materiałów, ustala się na podstawie przeciętnych cen uzyskiwanych lub płaconych w obrotach wolnodewizowych w handlu zagranicznym.

[...]

8. Przy ustalaniu cen urzędowych – poza szczególnie uzasadnionymi wypadkami – należy kierować się dążeniem do osiągnięcia

[...]

Art. 5

1. Cenami są ceny ustalane przez sprzedawców lub ich zrzeszenia na podstawie zasad określonych przez właściwe organy administracji państwowej.
2. Organy administracji państwowej przy określaniu zasad ustalania cen kierują się przepisami art. 4. W zasadach ustalania cen należy w szczególności określić metody kalkulacji kosztów oraz naliczania zysku.

3. Ceny importowanych środków produkcji ustala się w wysokości ich cen zakupu w walucie obcej, przeliczonych na złote według obowiązującego kursu, z uwzględnieniem marż handlowych. Przepis art. 4 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

[...]

Art. 9

1. Ceny oraz ceny są cenami maksymalnymi.
2. Organ administracji państwowej właściwy do ustalania cen skupu produktów rolnych może ustalić je jako ceny minimalne.

[...]

Art. 11

1. Ceny ustala się na towary i usługi nieobjęte przepisami art. 3, 6, 7 i 8, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2.
2. Ceny ustala się również na towary i usługi objęte przepisami art. 3, 6 i 7, jeżeli są one wykonywane dla określonego odbiorcy i według wymagań technicznych przez niego ustalonych (towary i usługi kooperacyjne, nietypowe).
3. Ceny ustala się w drodze ich uzgodnienia przez strony zawierające umowę.
4. Ceny ustala się na niższym poziomie, jeżeli z ważnych względów na podstawie odrębnych przepisów przyznana zostanie odpowiednia dotacja przedmiotowa.

[...]

Źródło: Ustawa z dnia 26 lutego 1982 r. o cenach, Dz.U. 1982 Nr 7, poz. 52.

3. Wyjaśnij pojęcia:

inflacja

.....
.....

cena

.....
.....

ceny urzędowe

.....
.....

ceny regulowane

.....
.....

ĆWICZENIE 26

Na podstawie wiedzy wyniesionej z lekcji i tekstu źródłowego scharakteryzuj stan gospodarki PRL w okresie stanu wojennego. Oceń także znaczenie relacji gospodarczych PRL z Międzynarodowym Funduszem Walutowym oraz ZSRS.

Tekst źródłowy nr 1:

Typową cechą reżimów wojskowych jest to, że najczęściej wchodzi na scenę w sytuacji krachu gospodarczego (vide Ameryka Łacińska). Podobnie stało się w Polsce. W niedawnych rozmowach z delegacją senatorów amerykańskich strona polska podawała, że wyłączną przyczyną wprowadzenia stanu wojennego była sytuacja gospodarcza kraju. Uskarżano się w związku z tym na sankcje gospodarcze, ponieważ – jak twierdzono – stan wojenny był konieczny, aby spełnić oczekiwania Międzynarodowego Funduszu Walutowego, tzn. znieść wolne soboty, wprowadzić ruch cen zbierający pieniądze z rynku i osłabić ruch samorządowy i związkowy. Tego zresztą rzeczywiście wymaga MFW od wszystkich krajów, które ubiegają się o pożyczki. Bezpośrednio przed 13 grudnia przebywało w Polsce dwóch ekspertów MFW, którzy udzielali porad, jak prowadzić politykę gospodarczą w stanie wojennym. W rozmowach tych nie wspomniano praktycznie o „S”, bo obie strony równie dobrze wiedziały, że konfrontacja ze Związkiem narastała nie w rzeczywistości, a wyłącznie w warstwie słownej i nie doszłoby do niej, gdyby władze tego nie sprowokowały.

Fakt, że stan wojenny może się przeciągać, będzie więc związany głównie z sytuacją gospodarczą. W tej płaszczyźnie daje się zauważyć wyraźna rewolucja polityki władz. Początkowo władze zaskoczone były sankcjami zachodnimi i gorączkowo szukały jakiegoś modelu przystosowania się. Próbowano reagować na sankcje i fakt, że nie zastosowano dużo ostrzejszego wariantu represji, jest m.in. zasługą tych sankcji. Dziś wydaje się, że znaleziono sposób na przystosowanie się do dwóch elementów: sankcji zachodnich i silnej presji ze strony ZSRR, który żąda, aby Polska mimo kryzysu wypełniała jego oczekiwania w sferze eksportu do RWPG i w sferze przezbijania Układu Warszawskiego.

Znalezione rozwiązanie jest dla Polski bardzo niekorzystne, utrudnia wychodzenie z kryzysu, ale wydaje się władzom jedynym możliwym. Polega ono na tym, że podzielono gospodarkę na dwa sektory. Przy czym jeden będzie pracował na surowcach z kraju RWPG i będzie oddawał im całą produkcję. W większości dotyczy to tzw. niewykorzystanych mocy, ale wchodzi również na zakłady i wydziały, które dotychczas normalnie pracowały dla kraju. Do tego ma wejść prawie 60% przemysłu lekkiego, ok. 40% przemysłu chemicznego, przemysł okrętowy, część przemysłu stalowego i maszynowego. Zakłady tego sektora będą pracować na surowcach radzieckich, oddawać będą całą produkcję, a dla kraju produkować będą wyłącznie inflację, bo zarobki załóg konsumowane będą na rynku wewnętrznym. Produkcja ta będzie absorbowała nasz transport i czynniki energetyczne. Rozwiązanie to pozwala zaspokoić potrzeby RWPG mimo głębokiego kryzysu u nas kosztem naszego rynku wewnętrznego. Przede wszystkim dotyczy to kooperacji z Węgrami, Czechosłowacją i ZSRR. Polska zyskuje w tym przypadku jedynie pewne złagodzenie groźby bezrobocia.

Jednym z podstawowych efektów tego rozwiązania jest bardzo głębokie uzależnienie polskiej gospodarki od gospodarki radzieckiej, gdyż produkcja tego sektora nie jest po prostu eksportowana, ale ma być objęta planowaniem gospodarczym ZSRR, ich zarządzaniem i koordynacją. Można więc mówić o reintegracji polskiej gospodarki w radziecki system gospodarczy. Ma to poza tym fatalne konsekwencje dla tzw. programów operacyjnych, ponieważ surowce z ZSRR nie dość, że dostarczane będą w ilościach o 20% mniejszych niż w ubiegłym roku, to jeszcze strona radziecka będzie decydować o sposobie ich zużycowania – najpierw zaopatrzenie zakładów sektora pracującego dla nich, a dopiero reszta może być dowolnie kierowana przez polskie władze do innych zakładów. Polska traci więc swobodę dysponowania bazą surowcową. Świadcami tego bolesnego procesu jesteśmy obecnie.

CENZURA I PROPAGANDA

ĆWICZENIE 27

Na podstawie tekstu źródłowego nr 42 „Fragment artykułu poświęconego aresztowaniu Ryszarda Wincero-wicza” wykonaj polecenia.

1. Wyjaśnij, w jaki sposób prokuratura weszła w posiadanie prywatnego listu Ryszarda Wincero-wicza.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wymień przyczyny, jakie – zdaniem autora listu – spowodowały wprowadzenie stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, dlaczego prokuratura zarzucała Ryszardowi Wincero-wiczowi „rozpowszechnianie fałszywych wiadomości”.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 28

Na podstawie tekstu źródłowego nr 43 „Opracowanie Wydziału Prasy, Radia i Telewizji KC PZPR na temat »walki z przeciwnikiem politycznym i ideologicznym« w prasie, radiu i telewizji po wprowadzeniu stanu wojennego, 19 listopada 1982 r.” wykonaj polecenia.

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Wymień sformułowania charakterystyczne dla języka używanego w propagandzie komunistycznej.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Wyjaśnij, w jaki sposób władza starała się uzasadnić wprowadzenie stanu wojennego w przekazie medialnym.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ĆWICZENIE 29

Na podstawie tekstu źródłowego nr 39 „Fragment wypowiedzi Krzysztofa Hanke z kabaretu »Rak«” wykonaj polecenia.

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Wyjaśnij, dlaczego powstanie kabaretu w stanie wojennym było podejrzane dla cenzury.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wskaż elementy, które spowodowały, że piosenka o Andzi została wycięta przez cenzora. Uzasadnij swój wybór.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 30

Na podstawie tekstu źródłowego nr 40 – fragment książki Marka Hłaski *Piękni dwudziestolenni* – wykonaj polecenia.

1. Wymień „dogmaty” propagandy, jakie naruszał powyższy fragment.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wskaż części tekstu, jakie Twoim zdaniem zostały zatrzymane przez cenzurę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, dlaczego utwór Marka Hłaski nie mógł oficjalnie ukazać się drukiem.

.....

.....

.....

.....

.....

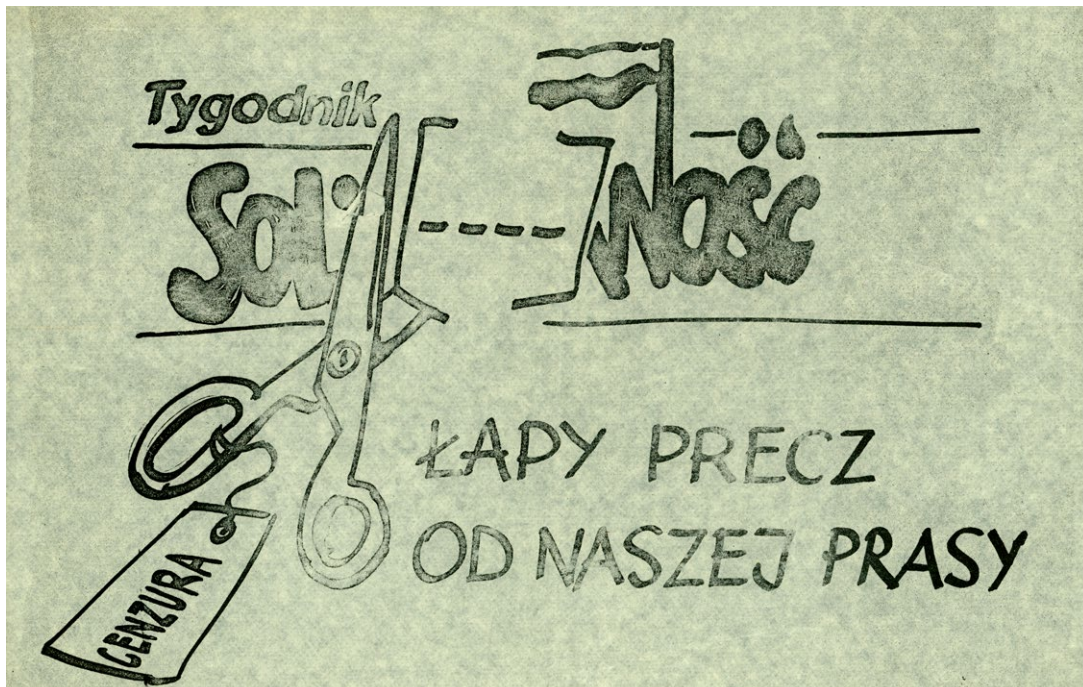
.....

.....

ĆWICZENIE 31

Na podstawie materiału ikonograficznego i wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenia:

Plakat opozycji nawiązujący do cenzury stanu wojennego. Zbiory prywatne Artura Kasprzykowskiego.

Plakat propagandowy z okresu stanu wojennego. Zbiory prywatne Artura Kasprzykowskiego.

POLECENIA:

1. Wskaż i zinterpretuj elementy graficzne pierwszego plakatu, które w sposób bezpośredni lub symboliczny nawiązują do ingerencji władzy w niezależną prasę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Napisz, jakich postaw żądały od żołnierza Ludowego Wojska Polskiego władze PRL podczas stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Oceń przydatność plakatów propagandowych i tych tworzonych przez opozycję w poznawaniu historii.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

STRAJKI W ZAKŁADACH PRACY. PACYFIKACJA KWK „WUJEK”

ĆWICZENIE 32

Połącz strzałkami daty z wydarzeniami w kopalni „Wujek”, które miały miejsce w dniach od 13 do 16 grudnia 1981 r.

Pierwsza msza święta	16 grudnia 1981 r.
Różaniec	12/13 grudnia 1981 r.
Druga msza święta	14 grudnia 1981 r.
Zatrzymanie Jana Ludwiczaka	15 grudnia 1981 r.
Pacyfikacja strajku	13 grudnia 1981 r.

ĆWICZENIE 33

Ponumeruj chronologicznie poniższe zdjęcia, które wykonano 16 grudnia 1981 r. podczas pacyfikacji strajku w kopalni „Wujek” (fot. Marek Janicki/ ŚCWIS).

Ewakuacja rannych
postrzelonych przez
pluton specjalny ZOMO

Kopalnia otoczona przez
siły milicyjno-wojskowe

Wojsko i ZOMO wchodzą na teren kopalni „Wujek”, bronionej przez górników

ZOMO brutalnie usuwa sprzed kopalni ludzi, którzy wspierali górników

ĆWICZENIE 37

Na podstawie poniższego tekstu wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy nr 1:

Apel hutników „Katowic”

Świt 13 grudnia 81 r. zaskoczył nas ogłoszeniem stanu wojennego. Społeczeństwo struchlało, struchlało bezmiarem głupoty i perfidii władzy wypowiadającej wojnę własnemu narodowi. Więzienia zapełniły się tysiącami działaczy „Solidarności”, ludźmi, którzy z racji mandatu zaufania danych im przez społeczeństwo skupione [w] 10-milionowym ruchu „Solidarności” chcieli dać krajowi: **Wolność, Równość, Braterstwo.**

Zdradziecki cios wymierzony w naród okazał się chybnym. Robotnicy polscy raz jeszcze okazali swoją determinację, wolę utrzymania zdobyczy Sierpnia ‘80 i zapobieżenia cofnięcia się narodu w mrok nowej epoki stalinizmu. Na gwałt zadany nam odpowiedzieliśmy naszą jedyną, lecz jak pokazało doświadczenie, skuteczną bronią – strajkiem. Stoją dziś stocznie i porty Wybrzeża, stoi „Cegielski”, „Ursus” i „Waryński”. Strajkują górniczy kilkudziesięciu kopalń węgla kamiennego, hutnicy „Lenina”, „Baildon” i „Katowic”. Nie ulegniemy nigdy, nawet za cenę krwi, nie ulegniemy do czasu powrotu uwieczonych kolegów działaczy „Solidarności” i NZS-u. Nie ulegniemy do czasu odwołania stanu wojny z narodem. Nasza walka wymaga jednak czynnego wsparcia innych załóg, które zaskoczone, a niejednokrotnie zastraszone przebiegiem wypadków uległy i podjęły normalną pracę.

Apelujemy do Was, apelujemy w imię naszej wspólnej sprawy, o którą walczyliśmy od sierpnia, apelujemy w imię dobra kilkudziesięciu tysięcy naszych uwieczonych i maltretowanych kolegów i ich żon, matek i dzieci – wspomóżcie nas w naszej walce, odrzućcie strach i zwątpienie. Podzieleni przegramy – słowa Lecha Wałęsy są dzisiaj aktualne jak nigdy dotąd. Bracia Robotnicy! – Terror jest ostatnim desperackim aktem naszej rodzimej „**Targowicy**”, gotowej sprzedać Moskwie nie tylko kraj, ale i własny naród.

Dzisiaj stoimy przed ostatnią próbą i w próbie tej musimy być wszyscy razem, tylko **razem. Wzywamy Was!!!**

Komitet Strajkowy huty „Katowice”

Redakcja „Wolnego Związkowca”

Strajkująca załoga huty „Katowice”.

Źródło: Apel hutników „Katowic”, „Wolny Związkowiec”, 17 XII 1981 r., s. 1.

POLECENIA:

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Napisz, o co zwracali się w swoim apelu robotnicy huty „Katowice”.

.....

.....

.....

.....

3. Przedstaw, w jaki sposób robotnicy oceniali wprowadzenie stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

4. Wskaż, co było w opinii robotników ich jedyną bronią.

.....

.....

.....

.....

5. Wymień określenia, za pomocą których robotnicy charakteryzowali rządzących Polską Rzeczpospolitą Ludową.

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 39

Spójrz na ulotkę kolportowaną przez opozycjonistów w czasie stanu wojennego. Dokonaj analizy i interpretacji jej znaczenia. Do jakiej symboliki odnieśli się działacze podziemia?

Zbiory AIPN

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 41

Rozwiąż test:

1. Jakim słowem określano w latach osiemdziesiątych XX w. prasę opozycyjną?

- a. „bibuła”
- b. „waciki”
- c. „jaskółki”
- d. „druczki”

2. Podaj tytuł popularnego w latach osiemdziesiątych XX w. utworu Marcina Bieniasza poświęconego pacyfikacji kopalni „Wujek”?

- a. Dziewięć lampek z kopalni „Wujek”
- b. Idą pancry na „Wujek”
- c. Zima wasza, wiosna nasza
- d. Janek Wiśniewski padł

3. Kiedy miały miejsce najważniejsze manifestacje opozycji w stanie wojennym?

- a. 1 maja i 3 maja 1982 r.
- b. 3 maja i 11 listopada 1982 r.
- c. 3 maja i 31 sierpnia 1982 r.
- d. 13 grudnia 1981 r. i 16 grudnia 1981 r.

4. Kto założył Solidarność Walczącą?

- a. Zbigniew Bujak
- b. Stanisław Płatek
- c. Władysław Frasyniuk
- d. Kornel Morawiecki

KOŚCIÓŁ WOBEC STANU WOJENNEGO. DZIAŁALNOŚĆ KSIĘDZA JERZEGO POPIEŁUSZKI

ĆWICZENIE 45

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym i materiałem ikonograficznym wykonaj polecenia.

Fragment opracowania historycznego

Mając świadomość metod zastosowanych przez władze w 1979 roku, przedstawiciele strony kościelnej potrafili odpowiednio motywować swoje stanowisko w wielu kwestiach szczegółowych. Najistotniejszą z nich okazała się sprawa spotkania Jana Pawła II z Lechem Wałęsą. Oczywiście, przedstawiciele władz starali się za wszelką cenę zapobiec temu spotkaniu. Pojawił się nawet szantaż w postaci groźby skrócenia planowanej pielgrzymki. O sens życzenia papieża dotyczącego spotkania z Lechem Wałęsą spierał się z organizatorem papieskich podróży o. Roberto Tuccim szef MSW gen. Czesław Kiszczak. Minister chciał wiedzieć, dlaczego „papież pragnie spotkać się z człowiekiem, który nikogo w tym kraju nie reprezentuje”?

Źródło: A. Dudek, R. Gryz, *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2003, s. 398–399.

A Zbiory AIPN

B Zbiory AIPN

ĆWICZENIE 46

Na podstawie fotografii wykonaj polecenia:

Zbiory AIPN.

POLECENIA:

1. Napisz, w którym roku zostało wykonane powyższe zdjęcie i jakie popularne w stanie wojennym wydanie przedstawia.

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 47

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym nr 63 „Pismo Jerzego Śliwińskiego, dyrektora Wydziału do spraw Wyznań Urzędu m.st. Warszawy do Kurii Metropolitalnej, dotyczące »anykaństwowej« działalności ks. Jerzego Popiełuszki, 26 listopada 1982 r.” wykonaj polecenia.

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

.....

.....

.....

2. Wymień oskarżenia kierowane w stronę ks. Jerzego Popiełuszki.

.....

.....

.....

.....

3. Zdefiniuj pojęcie Mszy za Ojczyznę, uwzględniając ich charakter oraz towarzyszące im elementy.

.....

.....

.....

.....

4. Rozstrzygnij, czy działalność ks. Jerzego Popiełuszki odpowiadała stawianym mu zarzutom.

.....

.....

.....

.....

5. Wyjaśnij, czym były umotywowane podobne działania władz i jaki był ich cel.

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 48

Zapoznaj się z tekstem źródłowym nr 58 „Wspomnienia prawniczki Zofii Dąbrowskiej działającej przy Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom”, a następnie wykonaj polecenia.

1. Napisz, z jakim źródłem historycznym masz do czynienia. Wskaż elementy, które o tym świadczą.

.....

.....

.....

2. Wyjaśnij, na czym polegała pomoc udzielana potrzebującym przez Prymasowski Komitet Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wskaż trudności, jakie stały przed osobami zaangażowanymi w niesienie pomocy.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Oceń, czy działalność tego typu miała znaczenie społeczne. Jeśli tak, to jakie?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 49

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym nr 62 „Pro memoria Sekretarza Episkopatu dot. utrudnień dla duszpasterzy i wiernych pragnących udać się na spotkanie z Ojcem Świętym w czasie jego drugiej pielgrzymki do Ojczyzny, 10 kwietnia 1983 r.” i materiałem ikonograficznym wykonaj polecenia.

Zbiory AIPN.

POLECENIA:

1. Napisz, jakie trudności stanęły przed duchownymi i wiernymi planującymi udać się na spotkanie z Janem Pawłem II.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 50

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym nr 57 „Fragment opracowania. Wywiad Mileny Kindziuk z abp. Józefem Glempem” wykonaj polecenia.

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Przedstaw rolę, jaką Kościół odgrywał w polityce komunistów w pierwszych dniach stanu wojennego. Przywołaj przynajmniej jeden argument potwierdzający twoje zdanie.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Scharakteryzuj stanowisko Kościoła wobec wprowadzenia stanu wojennego, uwzględniając jego zmienność oraz kontekst polityczny.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Oceń, czy postawę prymasa Józefa Glempa można określić mianem „słabości”. Uzasadnij swoje zdanie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KULTURA NIEZALEŻNA – KULTURA W/O/PO STANIE WOJENNYM

ĆWICZENIE 51

6 lipca 1981 r. w Katowicach odbyła się premiera widowiska *Tragedia romantyczna* w reżyserii Mirosława Kina i Adama Gesslera. Muzykę skomponował Czesław Niemen, a występowali m.in. Krzysztof Chamiec, Kalina Jędrusik, Daniel Olbrychski, Witold Pyrkosz. Spektakl zorganizował Zarząd Regionalny NSZZ „Solidarność”. Na podstawie plakatu promującego wydarzenie odpowiedz na pytania.

Zbiory ŚCWIS.

1. Do jakich artystów i zjawisk w polskiej kulturze odwoływali się twórcy widowiska? (maksymalnie dwa zdania)

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 52

Napisz, jakie zjawiska w Ruchu Kultury Niezależnej dokumentują poniższe fotografie. Opisz w czterech zdaniach, jaką rolę odegrał w nich Kościół katolicki.

Fot. Erazm Ciołek / ŚCWIS

Fot. Erazm Ciołek / ŚCWIS

ĆWICZENIE 53

Przeczytaj tekst źródłowy, a następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy nr 1:

[...] Stalinizm pozbawił inteligencję poczucia własnej podmiotowości. Pogodziła się z tym, że kulturą zajmuje się państwo i że jest pewien dopuszczalny margines swobody – jeśli się go przekroczy, nie narazi się ani siebie, ani substancji kulturalnej. Oznaczało to akceptację funkcjonowania kultury w ramach stworzonych przez władzę instytucji – atrapy składających się nie tyle na życie społeczne, co na społeczną martwość. Oczywiście była też aktywność oddolna, ale musiała zawsze znajdować oparcie w jakiejś instytucji. Jeśli ktoś chciał zrobić kabaret, salon wystawowy, klub, musiał sobie szukać protektora – jakiegokolwiek, mogło to być biuro podróży, spółdzielnia, związek zawodowy. Zawsze trzeba było przy okazji iść na jakieś nieprzyjemne kompromisy, tym niemniej nie wyobrażano sobie, że bez tych oficjalnych instytucji można się obejść, że można coś zrobić samemu.

Data przełomową był i tu Sierpień '80. Strajkujący w Stoczni robotnicy zajęli się sprawami chłopów, studentów, pisarzy i uczonych. Dla wszystkich, którzy tam przyjechali, było to olbrzymie przeżycie. Aktorzy na przykład do dziś opowiadają, że nigdy przedtem nie mieli takiej publiczności, że najtrudniejsze wiersze właśnie tam zaczynały znaczyć, łączyły wszystkich. Chyba właśnie tam po raz pierwszy artyści zrozumieli, że nie potrzebują tego całego państwowego pośrednictwa. Okres „Solidarności” oczywiście utrwalił tę postawę.

13 grudnia 1981 [r.] na środowiska twórcze znowu spadła wielka odpowiedzialność, obowiązek symbolizowania oporu społeczeństwa. Aktor, który brał udział w bojkocie, robił to również w moim imieniu. Gdy wybitny pisarz odmawia współpracy z władzą – krzepi miliony. Początkowo bojkot był postawą spontaniczną, jakby o charakterze żałoby narodowej. Trwał tak długo, że gdy później aktorzy formalnie odwołali ścisły bojkot telewizji, to ani oni sami, ani inni artyści nie mają ochoty wracać na dwór, bo poza nim jest im dobrze.

Można się zastanawiać, czy kultura niezależna to tylko ta, którą ściga policja. Myślę, że możemy tu przyjąć, że jest to taka kultura, która nie podlega żadnym [o]graniczeniom, ani państwowym, ani środowiskowym, nie uznaje żadnych tabu, po prostu nie kłamie. [...]

Źródło: W świecie kultury niezależnej. Z rozmowy z członkiem Komitetu Kultury Niezależnej, „Tygodnik Mazowsze” 1985, nr 114.

POLECENIA:

1. Napisz, w jaki sposób komuniści organizowali działalność artystyczną i kulturalną w PRL.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Zdefiniuj własnymi słowami, czym w latach osiemdziesiątych XX w. była kultura niezależna.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, na czym w stanie wojennym polegał bojkot prowadzony przez środowiska artystyczne.

.....

.....

.....

.....

.....

REAKCJE PAŃSTW I SPOŁECZEŃSTW NA ŚWIECIE WOBEC WPROWADZENIA STANU WOJENNEGO W POLSCE

ĆWICZENIE 54

Rozpoznaj przywódców politycznych państw europejskich rządzących w okresie stanu wojennego i określ ich stosunek do rządów wojskowych gen. Wojciecha Jaruzelskiego w PRL, używając określeń: zdecydowanie przeciwny, umiarkowanie przeciwny, umiarkowanie popierający, zdecydowanie popierający (fot. domena publiczna).

Węgierska Republika Ludowa

.....
.....

Wielka Brytania

.....
.....

USA

.....
.....

Republika Federalna Niemiec

.....
.....

Niemiecka Republika Demokratyczna

.....
.....

ZSRS

.....
.....

Wskazówka dla nauczyciela: wyjaśnij, dlaczego do żadnej z osób nie można dopasować stosunku umiarkowanie popierającego rządy gen. Wojciecha Jaruzelskiego, wykorzystując wiedzę o doktrynie Leonida Breżniewa.

ĆWICZENIE 55

Na mapie politycznej Europy z 1981 r. zaznacz kolorem czerwonym państwa, które bez wahania poparły wprowadzenie stanu wojennego w Polsce i popierały taki sposób rozwiązania problemów politycznych przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego, a kolorem zielonym państwa, które przyjęły z dezaprobatą ten krok polityczny a nawet potępiły wprowadzenie stanu wojennego.

ĆWICZENIE 56

Podziel klasę na cztery grupy i rozdaj poszczególnym grupom następujące teksty źródłowe:

- grupa A – tekst źródłowy nr 82 i nr 84 („List przewodniczących szwedzkich związków zawodowych Gunnara Nilssona (LO) i Lennarta Bodströma (TCO) do ambasadora PRL w Szwecji, 23 grudnia 1981 r. (fragment)” oraz „Fragment wspomnień Ulo Ignatsa, szwedzkiego dziennikarza, założyciela Komitetu Solidarności z Europą Wschodnią”)
- grupa B – tekst źródłowy nr 83 („Opis paryskiej manifestacji 13 grudnia 1981 r., zawarty w książce Gabriela Mérétyka *Noc generała*”)
- grupa C – tekst źródłowy nr 86 i nr 87 („Artykuł *Bundestag apeluje do Warszawy* zamieszczony w dzienniku »Die Welt«, 19/20 grudnia 1981 r.” oraz „Fragment artykułu *Kościół wzywa do osobistej pomocy* zamieszczonego na łamach zachodniemieckiego dziennika »Die Welt«, 23 grudnia 1981 r.”)
- grupa D – tekst źródłowy nr 85 („Podejmowane protesty na rzecz zniesienia stanu wojennego, upamiętnienia ofiar KWK »Wujek« i uwolnienia internowanych na przykładzie inicjatyw w Canberze w Australii, zawartych w biografii mówionej Seweryna Ozdowskiego”)

Po zapoznaniu się z tekstami źródłowymi opisującymi reakcje społeczeństw krajów Zachodu (Francja, Szwecja, RFN, Australia) poproś uczniów o dokonanie charakterystyki podejmowanych form działań i celów w oparciu o poniższą tabelę.

Kraj	Rodzaj źródła	Forma działania	Cel podjętych działań

Omów z uczniami poszczególne przykłady z zaprezentowanych czterech państw. Zwróć uwagę uczniów na rolę odgrywaną przez przedstawicieli polskiej emigracji w niektórych z tych działań.

ĆWICZENIE 57

Podziel klasę na cztery grupy i rozdaj poszczególnym grupom następujące teksty źródłowe:

- grupa A – tekst źródłowy nr 78 („Apel Jana Pawła II do Polaków w związku ze stanem wojennym, w którym papież wzywa do jak najszybszego powrotu do dialogu społecznego i rezygnacji z przemocy w polityce. Watykan, 16 grudnia 1981 r.”)
- grupa B – tekst źródłowy nr 81 („List Otwarty Jana Pawła II do Przewodniczącego WRON gen. Wojciecha Jaruzelskiego o powrót do pokojowego dialogu władzy ze społeczeństwem i zaprzestanie rozlewu krwi, 18 grudnia 1981 r.”)
- grupa C – tekst źródłowy nr 80 („Przemówienie Jana Pawła II na temat łamania podstawowych praw człowieka w czasie stanu wojennego, 10 stycznia 1982 r. (fragment)”)
- grupa D – tekst źródłowy nr 79 („Mowa papieża Jana Pawła II po modlitwie *Anioł Pański* na placu św. Piotra w Rzymie o dziedzictwie »Solidarności«, 1 stycznia 1982 r.”)

POLECENIA DLA UCZNIÓW:

1. Wymień argumenty przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego, jakich użył Jan Paweł II w tekście nr 78 w słowach skierowanych bezpośrednio do Polaków.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wymień argumenty przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego, jakich użył Jan Paweł II w tekście nr 81 w słowach skierowanych bezpośrednio do gen. Wojciecha Jaruzelskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, dlaczego słowa zawarte w tekście nr 80 możemy traktować jako komentarz Jana Pawła II do sytuacji w Polsce po wprowadzeniu stanu wojennego.

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 58

Rozdaj połowie uczniów dokument sekretarza stanu USA Alexandra M. Haiga, skierowany 16 grudnia 1981 r. do prezydenta USA Ronalda Reagana, na temat polityki USA wobec PRL po wprowadzeniu stanu wojennego (tekst źródłowy nr 70), a drugiej połowie uczniów list sekretarza generalnego KPZR Leonida Breżniewa do prezydenta USA Ronalda Reagana z 28 września 1981 r. (tekst źródłowy nr 77).

POLECENIA DLA UCZNIÓW:

1. Wypełnij poniższą tabelę, uzupełniając rubryki odpowiednimi informacjami z tekstu.

Dokument sekretarza stanu USA Alexandra M. Haiga, skierowany do prezydenta USA Ronalda Reagana z 16 grudnia 1981 r.	
Wyrażone w dokumencie stanowisko wobec wprowadzenia stanu wojennego w Polsce	
Argumenty zawarte w dokumencie na poparcie budowanego stanowiska politycznego	
Rola i intencje przypisywane przeciwnikowi politycznemu (ZSRS)	

List sekretarza generalnego KPZR Leonida Breżniewa do prezydenta USA Ronalda Reagana z 28 grudnia 1981 r.	
Wyrażone w dokumencie stanowisko wobec wprowadzenia stanu wojennego w Polsce	
Argumenty zawarte w dokumencie na poparcie przyjętego stanowiska politycznego	
Rola i intencje przypisywane przeciwnikowi politycznemu (USA)	

Po przedstawieniu przez uczniów analizy dokumentów spróbuj wraz z nimi odpowiedzieć na poniższe pytania:

1. Dlaczego dokument sekretarza stanu USA Alexandra M. Haiga, skierowany do prezydenta USA Ronalda Reagana z 16 grudnia 1981 r. posiada klauzulę tajności i składa się z dwóch części?
2. Spróbuj skonfrontować wyrażone przez Leonida Breżniewa opinie zawarte w Liście sekretarza generalnego KPZR do prezydenta USA Ronalda Reagana z 28 grudnia 1981 r. z realiami politycznymi panującymi w PRL. Czy twoim zdaniem list zawiera kłamstwa, a jeśli tak, to jakie?
3. Jaką rolę w obu dokumentach spełniały odniesienia do praw obywatelskich, ochrony praw człowieka, rozbrojenia czy „walki o pokój”?
4. Jak zinterpretujesz fakt, że oba supermocarstwa używały tego samego argumentu w postaci postulatu samodzielnego rozwiązywania sporów politycznych przez Polaków bez udziału innych państw? Czy Breżniew i Haig rozumieli w ten sam sposób tę zasadę?

ĆWICZENIE 59

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym nr 74 „Informacje czeskiej bezpieki dotyczące działań wyrażających poparcie dla polskiego społeczeństwa i »Solidarności« w trakcie trwania stanu wojennego, 28 kwietnia 1982 r. (fragmenty)” wykonaj polecenia.

1. Określ rodzaj źródła, z jakim masz do czynienia.

.....

2. Wymień treści dotyczące sytuacji w Polsce, które zawierały „nielegalne materiały” przechwycone przez czechosłowacką służbę bezpieczeństwa.

.....

.....

3. Na podstawie odnotowanych w dokumencie form działania i rodzaju „nielegalnych materiałów” wyjaśnij motywy, jakie kierowały mieszkańcami Czechosłowacji zabierającymi głos w sprawie sytuacji w Polsce.

.....

.....

.....

4. Wyjaśnij, czego obawiały się władze Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej (CSRS) w związku z wydarzeniami w Polsce.

.....

.....

.....

5. Czy określenie „przestępstwo werbalne” pozwala na wyciągnięcie wniosków dotyczących swobód obywatelskich w krajach Bloku Wschodniego? Jeśli tak, to jakich?

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie materiału ikonograficznego przedstawiającego stronę tytułową francuskiego dziennika „Libération” z 14 grudnia 1981 r. wykonaj polecenia.

Domena publiczna

ĆWICZENIE 70**WOS**

Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym nr 34 „Decyzja o internowaniu Nr III/255, wydana przez komendanta wojewódzkiego MO w Katowicach” wykonaj polecenia.

1. Wskaż, na jakiej podstawie prawnej została wydana decyzja o internowaniu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Przywołaj dokładną nazwę tego „aktu prawnego” i odszukaj we wspomnianych zbiorach aktów prawnych (np. w Internetowym Systemie Aktów Prawnych) numer Dziennika Ustaw, datę ogłoszenia oraz pozycję, pod którą akt ten został zamieszczony.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Przedstaw wnioski z przeprowadzonej analizy oraz oceń skutki zaistniałej sytuacji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 76**WOS H**

Odpowiedz na pytanie, czy odosobnienie tak wielu opozycjonistów, mających różne doświadczenia w walce z komunizmem, o różnym poziomie wiedzy i przygotowania do pełnienia ról społecznych, reprezentujących różne zawody, w poszczególnych ośrodkach internowania mogło mieć wpływ na kształtowanie postaw rodzących skutki przeciwstawne celom, jakie zakładano w dążeniu do eliminacji opozycji antykomunistycznej. Podaj przykłady takich skutków, jeżeli zaistniały lub mogły zaistnieć.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 78

Na podstawie poniższych nagrań, dostępnych na portalu Kultura-Niezależna.pl, wykonaj polecenia:

<https://kultura-niezalezna.pl/dokumenty/zalaczniki/16/16-24477.mp4>

<https://kultura-niezalezna.pl/dokumenty/zalaczniki/16/16-24479.mp4>

<https://kultura-niezalezna.pl/dokumenty/zalaczniki/16/16-24480.mp4>

1. Opisz, jakie wartości głosili w okresie PRL polscy punkrockowcy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Opisz, jaki był image (strój, wygląd, zachowanie) muzyków grających punk rocka i co poprzez niego wyrażali.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wymień przynajmniej dwóch artystów i przynajmniej dwa zespoły muzyczne związane w latach osiemdziesiątych XX w. ze sceną polskiego punk rocka i festiwalami w Jarocinie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 79

Na podstawie fotografii i tekstu źródłowego opisz, na czym polegała działalność przykościelnego ruchu wystawienniczego. Wymień minimum czterech artystów związanych z ruchem i zinterpretuj symbolikę obecną w ich dziełach.

Fragment wystawy „Wszystkie nasze dzienne sprawy”, krużganki klasztoru oo. dominikanów, Kraków 1987. Na zdjęciu widoczne obrazy Tadeusza Boruty: Ślad z cyklu *Via Crucis* (po lewej) oraz *Via Crucis*.

Fot. Tadeusz Boruta/ ŚCWIS.

Fragment wystawy „Wszystkie nasze dzienne sprawy”, krużganki klasztoru oo. dominikanów, Kraków 1987.

Fot. Tadeusz Boruta/ ŚCWIS.

Fragment wystawy „Misterium Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa”, krypta kościoła oo. pijarów, Kraków 1986, oraz kościół pw. Świętej Trójcy w Warszawie.

Fot. Tadeusz Boruta/ ŚCWIS.

Fragment wystawy „Misterium Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa”, Muzeum Archidiecezjalne, Warszawa 1987. Na zdjęciu widoczne obrazy: Zbyluta Grzywacza, Aldony Mickiewicz i Macieja Bieniasza. Fot. Tadeusz Boruta/ ŚCWIS

Fragment wystawy „W stronę osoby”, krużganki klasztoru oo. dominikanów, Kraków 1985. Na pierwszym planie obrazy Jacka Waltosia. Fot. Tadeusz Boruta/ ŚCWIS

Fragment wystawy „W stronę osoby”, krużganki klasztoru oo. dominikanów, Kraków 1985. Fot. Tadeusz Boruta/ ŚCWIS

POEZJA STANU WOJENNEGO. FORMY, RECEPCJA I JEJ INTERPRETACJE W SPEKTAKLACH TEATRU DOMOWEGO

ĆWICZENIE 80

JP

W oparciu o poniższe teksty wykonaj polecenia.

- fragment tekstu Stanisława Barańczaka *Norwid nie chce podpisać volkslisty* (tekst źródłowy nr 89)
- fragment anonimowego wiersza *Zomotywa* (tekst źródłowy nr 90)
- fragment utworu Barbary Sadowskiej (tekst źródłowy nr 91)
- utwór *Petit* Adama Zagajewskiego (tekst źródłowy nr 92)
- utwór *Bestie* Tomasza Jastruna (tekst źródłowy nr 93)

1. Na podstawie artykułu Stanisława Barańczaka przyporządkuj poszczególne teksty do odpowiadających im „sposobów spojrzenia na rzeczywistość” – pojedynczego obserwatora, ludowego anonima, romantycznego wizjonera.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Znajdź w tekstach poetyckich trzy elementy potwierdzające twoje zdanie.

.....

.....

.....

.....

3. Na podstawie dostępnych ci źródeł (także internetowych) rozszyfruj treść wierszy, postaci autorów i wydarzenia, do których mogą się oni w swoich wierszach odnosić.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 81

JP

Podziel klasę na cztery grupy – w każdej grupie wyznacz (albo poproś uczniów, żeby sami się zgłosili) reżysera, recytatorów-aktorów, inspicjenta, osobę odpowiedzialną za podkład muzyczny, scenografa i kierownika literackiego (który proponuje formę programu). Zadaniem uczniów jest ułożenie scenariusza wieczoru poetyckiego lub innej małej formy teatralnej w oparciu o znalezione teksty, a także o wiersze, które otrzymali wcześniej. W czasie pracy omów z każdą grupą poszczególne „teatralne zagadnienia”, zwróć uwagę na kontekst historyczny tekstów, kulturę słowa i dykcję. Chętni uczniowie mogą również zaprojektować plakat takiego wydarzenia.

ĆWICZENIE 82

JP

Przygotuj wywiad z bardem.

Polecenia dla uczniów przygotowujących się do rozmowy:

1. Posługując się dostępnymi materiałami, zdefiniuj pojęcie „bard”. Zastanów się, jaką rolę odgrywali bardowie w poszczególnych epokach literackich (średniowiecze, romantyzm, okres II wojny światowej, druga połowa XX w. – Włodzimierz Wysocki, Bułat Okudźawa, Bob Dylan).
2. W latach osiemdziesiątych XX w. w Polsce takim bardem był Jacek Kaczmarski, uznawany za głos młodej inteligencji. Odpowiedz na pytanie, dlaczego nazywamy go bardem „Solidarności”? Podaj przykłady utworów Jacka Kaczmarskiego, które nawiązują do sytuacji polityczno-społecznej pierwszej połowy lat osiemdziesiątych XX w. w Polsce.
3. Poszukaj informacji o młodym kapłanie – Antonim Klemensie, komponującym, występującym i śpiewającym z aktorami Teatru Śląskiego w spektaklach śląskiego teatru domowego, a dzisiaj utrwalającym wraz z Kawiarenką Literacką chorzowskiego „Słowaka” pamięć o tym zjawisku. Spróbuj przygotować informację biograficzną na temat tego kapłana-barda – zwróć uwagę na różne obszary aktywności ks. Klemensa (teatr, muzyka, futbol, działalność społeczna).
4. Spisz kilka pytań, jakie mógłbyś zadać ks. Antoniemu Klemensowi w rozmowie-wywiadzie o jego działalności muzycznej i kompozytorskiej w latach osiemdziesiątych XX w. Zwróć też uwagę na innych artystów tworzących Teatr Podziemny Poezji Stanu Wojennego. Możesz zainspirować się wywiadami z Jackiem Kaczmarskim, które odnajdziesz na jego oficjalnej stronie internetowej. O co zapytałbyś ks. Antoniego Klemensa? Spróbuj zredagować pytania.

MAŁE PROJEKTY BADAWCZE

PROJEKT 1

KRZYŻE DOKUMENTUJĄCE LOSY I DZIEJE NARODU W DRUGIEJ POŁOWIE XX W. (POZNAŃ, GDAŃSK, WARSZAWA, KATOWICE) – projekt wycieczki

- 1) „Ojczyzna – to ziemia i groby/ Narody tracąc pamięć – tracą życie” – zinterpretuj tekst zamieszczony na murze cmentarza na Pęksowym Brzysku w Zakopanem.
- 2) Pomnik, obelisk, krzyż, grób jako miejsce pamięci. Znajdź informacje o symbolice i historii budowy przywołanych poniżej pomników w Poznaniu, Gdańsku, Warszawie i Katowicach:
 - a. Pomnik Ofiar Czerwca 1956 – symbolika pomnika związana z wydarzeniami historycznymi.
 - b. Pomnik Poległych Stoczniowców 1970 – symbolika gdańskiego pomnika obok stoczni.
 - c. Krzyż na pl. Zwycięstwa w Warszawie – z jakimi wydarzeniami i jaką postacią był związany (jakie istotne dla polskiej historii słowa padły w tym miejscu).
 - d. Pomnik Poległych Górników KWK „Wujek” – symbolika pomnika i jego historia. Z jakimi wydarzeniami jest związany?
- 3) W ramach wycieczki śladami tych pomników uczniowie przy miejscach pamięci prezentują przygotowane przez siebie informacje. Nauczyciel uzupełnia przedstawione przez nich wiadomości. Wycieczka może być zrealizowana w formie tradycyjnej lub wirtualnej.
- 4) Uczniowie mogą przygotować również foldery informacyjne na temat odwiedzanych miejsc lub mapki z informacjami topograficznymi.
- 5) Refleksja nad jednym z pomników może być elementem wycieczki do danego miasta.

PROJEKT 2

KONCERT BARDÓW

- 1) Przygotujcie w klasie koncert bardów stanu wojennego, zrealizowany na podstawie dostępnych materiałów utrwalonych na nagraniach Polskiego Radia, TVP, w internecie i innych materiałach archiwalnych (mogą to być pamiątki rodzinne, zapisy archiwalne, nutowe, stare nagrania).
- 2) Przed prezentacją poszczególnych utworów można przedstawić informację o autorze lub wykonawcach, miejscu i kontekście wykonania.
- 3) Należy dokonać analizy i interpretacji tekstów (także w kontekście historycznym).
- 4) Uczniowie dzielą się swoimi emocjami i przemyśleniami na temat prezentowanych utworów Marka Grechuty (*Ojczyzna*) i Jacka Kaczmarskiego (*Mury*).
- 5) Uczniowie mogą zostać poproszeni o refleksję na temat ówczesnego i współczesnego zaangażowania artystów w sytuację społeczno-polityczną w kraju (np. współczesny hip-hop i muzyka popularna).

PROJEKT 3

SPOTKANIE Z TEKSTAMI KULTURY I MIEJSCAMI PAMIĘCI OPOWIADAJĄCYMI I DOKUMENTUJĄCYMI STAN WOJENNY NA ŚLĄSKU

1. Wyjście do Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach na spektakl *Wujek 81. Czarna Ballada* (reżyseria i scenariusz Robert Talarczyk, muzyka: Hadrian Filip Tabęcki, Miuosh).
2. Projekcja filmu *Śmierć jak kromka chleba* w reżyserii Kazimierza Kutza (1994).
3. Odsłuchanie albumu z wybranymi piosenkami ze spektaklu *Wujek 81. Czarna Ballada* w reżyserii Roberta Talarczyka (wykonawcy: m.in. Joanna Kściuczyk-Jędrusik – solistka Opery Śląskiej, raper Miuosh, aktorki Teatru Śląskiego Grażyna Bułka i Anna Kadulska).
4. Wyjście do Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach na spektakl Teatr Podziemny Poezji Stanu Wojennego w wykonaniu Kawiarenki Literackiej chorzowskiego „Słowaka” i ks. Antoniego Klemensa.
5. Wyjście do Śląskiego Centrum Wolności i Solidarności: Muzeum Izba Pamięci kopalni „Wujek” w Katowicach.
6. Wyjście do Muzeum Śląskiego w Katowicach na wystawę stałą „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów”.

Przed planowanym wyjazdem lub wyjściem uczniowie przygotowują praktyczne informacje (godziny otwarcia placówki, ceny biletów, informacje na temat wystaw).

Przed wyjściem do teatru lub przed seansem filmowym uczniowie przygotowują informacje o najważniejszych twórcach (reżyser, scenarzysta, kompozytor, główni aktorzy).

Wizyty w teatrze i placówkach muzealnych powinny być zwieńczone pisemną refleksją na temat doświadczonych emocji i wrażeń.